

Ugocsai magyar-rumén kapcsolatok.

Közvetlenül a második bécsi döntést megelőző hónapokban V. SCURTU rumén etnográfus bejárta a történeti Ugocsa megyének azokat a délkeleti falvait, amelyeket Nagyrománia közigazgatása Szatmár megyéhez kapcsolt volt s azokban számottevő s bennünket is közvetlenül érdeklő néprajzi anyagot gyűjtött, amely a népnyelv ismeretének szempontjából is hézagot pótol. Míg ugyanis a szomszédos Avasvidékét és Máramaros megyét több ízben is felkeresték a kutatók,¹ Batarcs (Batarci), Bocskó (Bocicău),² Komlós (Comlăușa), Nagygérce (Gherța-Mare), Kisgérce (Gherța-Mică), Nagytarna (Tarna-Mare), Turc (Turț) és Szárazpatak (Valea-Sacă) mindaddig egyiküknek sem esett útjába s e községeket az ALR-nek, a Rumén Nyelvatlasznak anyaggyűjtői: POP SZEVÉR és PETROVICI EMIL is elkerülték.

S. munkája egy rövidre fogott történeti áttekintéssel kezdődik, amelynek célja szerinte annak megmutatása, hogy „temeiurile stăpânirii românești dela Nord-Vest sunt solide și justifi-

* Vasile Scurtu, *Cercetări folklorice în Ugocea Românească* (Anuarul Arhivei de Folklor IV–1942. 123–178) c. tanulmányának megjelenése alkalmából.

¹ Legutóbb Tache Papahagi írt nagyobb monográfiát Máramaros nyelvéről és néprajzáról: *Graiul și folklorul Maramureșului*. București, 1925 (ld. erről N. Drăganu: Dacoromania IV–1927. 1063–1091, és L. Tamás: Ung. Jahrb. VIII–1928. 223–224). Máramarossal foglalkoznak még: Al. Țiplea, *Poezii populare din Maramureș*. București, 1906; T. Bud, *Poezii populare din Maramureș*. București, 1908. Din viața poporului român III; I. Birlea, *Balade, colinde, și bocete din Maramureș*. București, 1924., és *Cântece poporane: Descăntece, vrăji, farmece și defaceri*. București, 1924. – Avasvidékével a következő munkák foglalkoznak: Barbul I., *Az avasvidéki nyelvjárás*. Budapest, 1900; I.–A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*. București, 1907; I. Mușlea, *Cercetări folklorice în Țara Oașului*: AAF. I–1932. 117–237; C. Brăiloiu, *Bocete din Oaș*. București, 1938. (Kny. a Grai și Suflet VII. k.-ból).

² Népnyelvi ejtése *Bîșcău*. Egyéb községek népnyelvi alakjaira ld. a 241. sz. szöveget.

cate” (124. l.). Ez az őszinteség mindenesetre elismerésre méltó. Komoly kifogást kell azonban emelnünk az ellen, hogy S. már a XIV. század előtti időkre nézve is azt a hiedelmet igyekszik ébreszteni olvasójában, hogy Ugocsában és Mármarosban vajdák (t. i. oláh vajdák) léteztek. Meglepően hat az a törekvése is, hogy a ruszinságot és a magyarságot mint az oláhságot nagy mértékben asszimiláló népet tüntesse fel. Ezzel nyilván az a célja, hogy az egész vidék ősi oláh népiségének tanát népszerűsítse s elhitesse, hogy az ottani ruszinok és magyarok eredetileg szintén rumének voltak. A XVI. és XVII. századi reformációt a rumén irodalomból unalomig ismert elmagyarosító szándékokkal vádolja, de mostohának nevezi a munkácsi görög-katolikus püspökséget is, amely szintén nem kedvezett az ugocsai ruménség nemzeti és szellemi törekvéseinek (127. l.). A magyarság elleni kifakadások fűszerezik azt a rumén tudósoknál – sajnos – elég gyakran ismétlődő és a betanultság hatását kiváltó fráziskészletet, amelynek jelentése oly zavarólag hat, egyébként hasznosnak nevezhető munkákban.

S.-nak ez a magatartása már azért is meglepő, mert ismeri és idézi SZABÓ ISTVÁNNak Ugocsa megyéről írott hatalmas monográfiáját s a bevezető rész adatainak jó részét – természetesen okosan válogatva – abból meríti. Ennek a munkának alapján sokkal tárgyilagosabb, a településtörténeti valóságnak megfelelőbb képet is rajzolhatott volna s népiségtörténeti észrevételei sem lennének propagandisztikus jellegűek. Az ugocsai Avasvidékének a XVII. században feltűnő „Oláhság” nevét³ szemrebbenés nélkül a „Românime” szóval fordítja s nem méltatja figyelemre azokat a megszorításokat, amelyekkel SZABÓ él az elnevezéssel kapcsolatban. Mert bár a „valachalis” megjelölés az avasvidéki falvak esetében elsősorban valóban rumén-oláh népiséget takar, ugyanakkor pedig a nagyszöllősi hegyvidéken ruszin népiséget, mégsem szabad felednünk, hogy „az ugocsai Avasvidék „oláh” falui sorában voltak és ma is vannak tisztán ruszin faluk is és ezeken kívül több-kevesebb szláv eredetű lakosság jelenléte az egyébként oláh eredetűeknek tekinthető falukban is kivétel nélkül megfigyelhető”.⁴ Több faluban csak újabban kerekedett felül a ruménség (pl. Nagytarnán, Batarcsón) s jelentős ruszin, de magyar népi elemeket is olvasztott magába. Jellemző az a S. által

³ Szabó, i. m. 120. – Téved tehát S., mikor a nevet a XIV. századba vetíti vissza (128. l.).

⁴ Szabó, i. m. 120.

egyáltalában nem említett tény, hogy a vidék községeinek neve részben magyar, részben pedig szláv eredetű, régi rumén helynévadásnak azonban nincs nyoma. Ellenben a latinból származtatja a *Turc* nevet (130. l.), amely itt nem részletezendő bonyodalmas utakon és hangtani bozótokon keresztül a 'rigó' jelentésű rumén *sturz* szóval kerül rokonságba.⁵ Nem csoda ezek után, ha Ugocsa legrégebb lakóinak és telepeseinek az oláhokat tartja (130. l.).⁶

SZABÓ ISTVÁN megállapította volt, hogy az ugocsai ruménség népi kapcsolatai általában a délfelől szomszédos Szatmár megyébe vezetnek.⁷ S. is felveti a kérdést: „Oșeni sau Ugoceni?” (133. l.) s a feleletben utal arra, hogy az ugocsai rumének népviselete, nyelve és szokásai körülbelül azonosak a szatmármegyeiek néprajzi alkatával. Emellett azonban a műveltebbnek mondott ugocsaiak regionális öntudattal rendelkeznek s ugyanezt állíthatjuk a szatmári Avasvidék ruménjeiről is, akik a szokásaikhoz való ragaszkodást *oșănie*-nek nevezik.⁸ A mármarosai ruménséggel aránylag kevés kapcsolata volt az ugocsainak, mely utóbbi az összefüggő magyar nyelvterülettel közvetlen kapcsolatban állva, sokkal nagyobb mértékben hagyta el eredeti életformáját, a pásztorkodást. Áttért a földművelésre és nagyállattartásra, míg a mármarosai ruménség mindmáig sokkal nagyobb mértékben tart ki a juhásztorkodás mellett. Bizonyára az életformák különbsége magyarázza, hogy az Avas-hegységtől nyugatra és keletre a népköltészet műfajai sem egyformán életképesek. Feltűnő, hogy az avasi

⁵ S. megeleégzik két latin származtatás emlegetésével, az egyik Pușcariu-tól való, vö. utóbbinak *Români în veacurile IX–XIV pe baza toponimiei și a onomasticeii*. București, 1933. c. munkáját (175, 346). Le kell azonban szögeznünk, hogy Drăganu nem az ugocsai *Turc* nevet magyarázza, hanem a nyitramegyei „Teloneum de *Turz*” eredetével foglalkozik említett művében. Ezt a magyarázatot Kniezsa bírálta: *Pseudorumänen in Pannonien und in den Nordkarpaten*: AECO. I–1935. 215. – S. figyelmét elkerülte, hogy a *Turc* eredetileg pataknev, oly patak neve, mely a *Tur*-ba ömlik (vö. ehhez Szabó, i. m. 523).

⁶ S. a tudomásul nem vétel álláspontjára helyezkedik még oly fontos forrásmunkákkal szemben is, amilyen a *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia*, vagy az ennek eredményeit feldolgozó tanulmány: A. Fekete–Nagy–L. Gáldi–L. Makkai, *Zur Geschichte der ungarländischen Rumänen bis zum Jahre 1400*. Budapest, 1341. Ostmitteleuropäische Bibliothek No. 29/A.

⁷ I. m. 252–54.

⁸ Ld. I. Mușlea, i. m. 129. – Ugyanez a szó az Avasvidéket is jelenti: Oșănia-i a me țară (Kisgérce, AAF. VI–1942. 198). Nu o lăs oșănia, D’ipt tătă Ungaria! – mondja egy önértetes nagygércei (uo. 200).

ruménség csaknem elfelejtette a más vidékeken a így Máramarosban is továbbvirágzó balladát s a népi érzelmvilág gazdagságát tükröző dojnaköltészet is satnya, szegényes. S. szerint azért, mert az ugocsai rumén nem melankólikus természetű (145. l.). MUŞLEA pedig a szatmármegyei Mózesfalu aránylag fejlett dojnakultuszát hajlandó máramarosi hatásnak tulajdonítani.⁹ Szatmárban és Ugocsában különben maga a *doină* szó is feledésbe merült, a népi lírai költészet rövidebb-hosszabb termékeinek neve e vidékeken *hori, cântece*. A ballada és dojna elkallódását némiképen ellensúlyozza a hujogatók közkedveltsége: apraja-nagyja, nemritkán szellemesen rögtönözve, nemcsak ünnepi alkalmakkor, hanem munka közben is szorgalmasan hujogat. Az egyebütt divatozó elnevezések: *strigături, chiuíturi* helyett az avasi ruménség a hujogatókat *ţipurituri*-nak nevezi. A kolindák viszonylag jól fennmaradtak, általában a pásztoréletből, vagy a vallásosságból merítik tárgyukat.

A történeti emlékezés anyaga általában szegényes s legfeljebb a XVII. századig nyúlik vissza. Szatmár megyében, éppúgy, mint Ugocsában elevenen él mindmáig Rákóczi Ferenc oláh hajdújának, Pinteá vitéznek emléke (149. l.).¹⁰ Pinteá földesurakkal és óriásokkal viaskodó rettenthetetlen hajdú, aki faágyújával (*aghieu de lemn*) tartja rettegésben ellenségeit, míg végre hűtlen szeretője elárulja. Sokan tudnak az 1717. évi tatárjárásról is, amely végig pusztította a Szamos-völgyét. A jobbágyság hajdani osztálytagozódásának emlékét őrzi a *sabadîş* és az *urbărieş* szó. S. szerint Batarcs község belsejének lakói ma is *urbăresekn*ek nevezik magukat, míg a község szélén a *szabadosok* laknak, akik annak idején megszöktek földesuruktól (149. l.).¹¹ Kossuth Lajosra is szívesen emlékszik vissza a népi szájhagyomány, a jobbági terhek eltörlőjét látják benne s mint hajdani nagy császárt tisztelik: *ięste apăi aceia zăcală că o fost împărat Koşut* (210. l. 218. sz.), *Coşut s' o făcut împărat* (216. l. 239. sz.).

⁹ I. h. 136. Máramarosi bevándorlásra a népi hagyomány is emlékszik. Ld. a 230. és 233. sz. szövegeket.

¹⁰ Vö. ehhez Muşlea, i. h. 140; Papahagi, i. m. 91–92, továbbá XLV. l. A Középpapsán őrzött Rákóczi-lobogóra ld. V. Brătulescu, *Biserici din Maramureş*. Bucureşti, 1941. Bul. Com. Mon. Ist. XXXIX, 144.

¹¹ E szavak általában igen ritkák népnyelvi szövegekben. Papahagi a máramarosmegyei Hotinka községben hallotta az *urbăresc* 'urbéri' melléknevet, amelyet azonban tévesen értelmezett (vö. Drăganu: Dacor. IV–1927. 1065–66). Magát az *urbariu* szót már a Lex. Bud. szótározza ('cathalogus fundorum territorialium, vulgo urbarium' 735–36).

Különösen gazdag anyagot nyújtanak a kutatónak azok a babonás hiedelmek, ráolvasások, mágikus eljárások, szerelmi varázslások, stb., amelyek a rumén nép körében, valláskülönbség nélkül, mindmáig megőrizték ősi szerepüket. A gonosz szellemek között különösen a boszorkányokban hisznek, amelyeket magyar szóval (*bosorcoi*, *bosărcăi*, *borsocaie* < *boszorkány*) jelölnek az egyébként szokásos *strigoiu*, *strigoaică* helyett,¹² s természetfölötti képességeket tulajdonítanak nekik. A boszorkányokat az egész Avasvidéken még *mn'ilstive* néven is ismerik. Ezeknek egy külön változata a hosszúhajú, búbajosan éneklő erdei tündér, a *Fata-pădurii*, aki szívesen telepszik le a pásztortűzhöz és elcsavarja a legények fejét.

A születéssel, házassággal és temetéssel kapcsolatos népszokások szintén a szatmármegyei ruménség felé mutatnak. Bizonyára kimutatható volna, hogy ezekben a szokásokban rumén, magyar és ruszin elemek keverednek. A menyasszony és a vőlegény nevében egy öreg ember mondja a búcsúztatót, akinek *staroste*, *taroste* a neve. „Búcsút venni” Szatmárban „a lua bulciug”, Ugocsában „a lua belciug”,¹³ ahol a *belciug*, *bulciug* a magy. *búcsú*, *bulcsú* átvétele.¹⁴ A vőfélynak a párját Ugocsában *drujbă*-nak hívják, ez úgylátszik olyan ruszin hatás, amelynek Szatmárban nem lelem nyomát, míg Máramarosban a *drușcă* alakot találjuk 'domnișoară de onoare la nuntă' jelentésben.¹⁵ De egyéb népi szokások terén is sok alkalom kínálkozik az összehasonlításra. S. pl. megemlíti, hogy Ugocsában szembajok gyógyítására használják az olyan anyának a tejét, aki először fiúgyermeket szült. Biztos tudomásom van róla, hogy ez a szokás pl. a marostordamegyei Jobbágytelkén is megvan (vö. ehhez még pl. VAJKAI A., Népi orvoslás a Borsavölgyében. Kolozsvár, 1943. 129).

Népnyelvi szempontból az ugocsai ruménség szintén a szatmármegyeihez áll közelebb, bár Máramarossal is vannak azonos sajátosságai.¹⁶ Így pl. mindenütt megvan a labiálisok többé-kevésbé általános palatalizációja, de a *h*'-val szemben Máramarosban általában *s* található (a 'lenni' jelentésű *a fi* Sz.-ban és U.-ban *a hi*,

¹² A szó a ruszinban is megvan, vö. Mușlea, i. h. 142.

¹³ Mușlea, i. h. 154; Scurtu, 168–69.

¹⁴ A Bánságban a *bulciug* 'iertăciunile la morți' jelentéssel fordul elő (Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale*, 23; a szó hangalakjára nézve Id. Trem: NyK. XLVIII–1933. 307). A DAcr. csak a bánsági adatot idézi.

¹⁵ Papahagi, i. m.

¹⁶ Candrea, i. h. 2.

M.-ban *a si*, a 'szál' jelentésű *fir* Sz.-ban és U.-ban *h'ir*, M.-ban *sir* stb.). S. megjegyzi, hogy az ugozsai rumén népnyelvre gyakorolt idegen hatások között a magyar a legerősebb (156. l.). Szűkkeblűséget kell látnunk abban a véleményben, hogy ez a hatás kizárólag közigazgatási úton érvényesült volna.¹⁷ E hatás közvetítésében ugyanis nemcsak a vidék magyar földbirtokosainak, hanem a közvetlenül szomszédos magyar nyelvterületnek és az ugozsai ruménséggel különösen a múltban nagy számban együttélő magyar jobbágságnak is nagy szerepe volt. A S. által bejárt falvakban az „usitata lingua” az 1773. évi összeírás SZABÓ ISTVÁN által közölt adatai szerint általában a magyar, majd a ruszin (rutén) és végül a rumén nyelv. A falvakban tehát évszázadokon át két, sőt háromnyelvűség uralkodott s azt sem szabad elfelednünk, hogy az Avasvidéket csaknem teljesen körülölelő magyar néptömbből, amely a síkvidéket foglalta el, állandóan tartott a magyar népelemek szórványos beszivárgása. Ez a szemlélet felel meg a település- és népiségtörténeti szempontoknak, míg S. felfogása csak gépies ismétlése annak a propagandisztikus elképzelésnek, amely mindenütt színtiszta rumén jobbágytömegeket képzel el magyar földesurak zsarnoksága alatt. Pusztán a közigazgatás nem közvetíthette volna azt a gazdag, a legváltozatosabb fogalomkörökbe illeszkedő szóanyagot, amely úgyszólván az élet mindenfajta megnyilvánulását felöleli s egyáltalában nem korlátozódik felülről terjesztett kultúrszavakra.

Az alábbiakban összeállítjuk azoknak a magyar elemeknek a listáját, amelyek S. gyűjtéséből származnak, bár szótárában nem mindig szerepelnek. Ahol lehet, szatmármegyei és máramarosi adatokat is közlünk, a további előfordulásoktól itt általában eltekintünk.

Acar (< *akár*): Acar d'ie și mâ 'nece (Kömlös. 185, 293); acar o avut, acar n'o avut (Batarcs. 217); – acar douo sindile de góron (Kányaháza. Szatmár m. Mușlea, i. h. 147. Egy más tanulmányomban ezt az adatot a máramarosmegyei Călinești-Felsőkálinalváról valónak jeleztem, de tévesen, vö. Melich-Emlékköny, 443).

Adieu (< *ágyu*): O spart-o cu adieu de fag (Kisgérce, 214); adieu de lemn (Batarcs, 219); – o pușcat c'un aghieu (Bujánháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 181); pușca, aghieu (Kömorzán. uo. 183); aghiei de lemn (Mózesfalu, uo. 184); – d'in ad'eașă pușcaț (Szaplonca. Máramaros m. PAPAHAĞI, i. m. 52); hageu (Bréb, uo. 222). A

¹⁷ Hasonlóan téves nézetei vannak a magyar hatásról PAPAHAĞI-nak, i. m. LXXIII. l.

szó kétségtelenül a kuruc-labanc harcok idején került az itteni ruménség és a ruténség nyelvébe, vö. „Așa sună ca adeul lui Rákóczi” (Magyar-Román Szemle I, 166).

Adimant (*a gyémánt* hangalakja mutatkozik benne): cal cu păr de adimant și haițile toate de adimant (Bocskó, 224, 293); – prund d’ę-ad’iman (Izaszacsal. Mármaros. m. uo. 137); aghimant (BUD, Poezii pop. din Maramureș, 70).

Aldui (a) (< *ald-*): Să vă alduiască Dumnezău (Szárzapatak, 272); – pasări de-alduite (Bujánháza, i. h. 178); – aldui (Hotinka. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 213); Dumnezău te alduiască (Budfalva. BIRLEA, i. m. I, 56).

Alepădui (a se) (< *állapodni*): cine a viți să s’alepăduiască (Nagygyércse, 209).

Ardobgirău (< *erdőbíró*): o pus ardobgirău (Kisgyércse, 212).

Bai (< *baj*): Cîte baiuri îs în lume (Batarcs, 187); Numa mă apăr de bai (Kisgyércse, 194); n’o avut bai după iel (Bocskó, 222); Nici on bai n’o avut (Nagygyércse, 260). – Nu-i bai să hiu spândzurat (Mózesfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 167); – nu-î bai (Felsőszelistye. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 34); nu-î bai nimnic (Izaszacsal, uo. 27); Să nu-m fačeț mîie bai (Szurdok, uo. 81); nu-ț fac bai (Szaplunca, uo. 62). XVIII. sz.-i adatot találunk BIRLEANÁL: și pre pămînt era bai (Insemnări din bisericile Maramureșului. București, 1909. 60).

Bănat (< *bánat*): C’a mîieu dor ș’a mîieu bănat (Nagygyércse, 183). – Tătă lumęa-î cu bănat (Avasfelsőfalu. Szatmár

m. BRĂILOIU, i. m. 25); Care-și *bănue* după mort, îi taie păr și afumă, să-i treacă de bănat (uo. 74); – cu bănat mare (XVIII. sz. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 94); Pân’ mi-oi fi îs cu bănat (Nánfalva. BIRLEA, Balade, colinde și bocete, 51); Cum am rămas cu bănat (Budfalva, uo. 56); Să nu-m cânte cu bănat (Bárdfalva, uo. 72); Că eu mor de-al tău bănat (Batiza, uo. II, 87); De bănat și de urît (Felsőszelistye, uo. II, 90); Și trăit-ai cu bănat (Máragyula-falva. PAPA-HAGI, i. m. 15); Numaî bănat pă zięață (Alsóvisó, uo. 22); Și pă mărğiņi banaturi (Izaszacsal, uo. 32); Cum am rămas cu bănat (Szaplunca, uo. 48); Tăt s’o aflat pă bănat (Farkasrév, uo. 108).

Bănuî (a) (< *bánni*): să nu-ț bănuiești (Nagygyércse, 177); Rău mă aflu bănuî (Nagytarna, 182); tot plâng cu bănuire (Kisgyércse, 203); – Care-și bănue după mort (Avasfelsőfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 74); Maicile vă bănuiesc (Ráksa. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 168); nu mî-aș bănuî (Avaslekence, uo. 173); – Și-m bănuiesc după ei (Szaplunca. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 53). A rumén ige, a magyar *bánkódn*i jelentését is hordozza.

Bar (< *bár*): Bar să moară mititioc (’inkább’, Komlós, 185). Még egy adatot a Szilágyságból idézhetünk: bar doi zloți ghe-aș avè (VAIDA: Tribuna, 1890. 338).

Batăr (< *bátor* ’bár’): Să d’iņi batăr pi-o sărucă (Szárzapatak, 236); – Hie mândre batăr câte (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 171); Batăn înt’ u an o doi (Avaslekence,

uo. 130): Batăn cît îi mai îmbra (Bujánháza. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 30); Batăn ț-an vede cruțe (Avasfelsőfalu, uo. 45); Batăr n-aș vede bărbat (Avas-újfalu. BARBUL. AZ avasvidéki nyelvjárás. 69); – Batăr n'om si laolaltă (Budfalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 3); Batăr cît (Krácsfalva, uo. 8); Batăr popa n'a mai h'i (Farkasrév, uo. 17); Că dor are batăr čine (Rozália, uo. 39); Bătăr păru pîn clop să ășă (Mikolapatak, uo. 16), Batăr ũ an (Borsa, uo. 65), batăr p'ũ an (Izaszacsal, uo. 66), batăr la târg (Jód. BIRLEA, Cântece poporane din Maramureș. II, 7). A kötőszó különben már a szászvárosi Palia-ban előfordul: batăr să se kulče ku tine (Gen. XXX, 15. ed. ROQUES, 119).

Bărnaci (< *barna* + *-aci*): Maica m'o făcut bărnaci (Bocskó, 196); – bărnač (BARBUL J., Az avasvidéki nyelvjárás. Budapest, 1900.43); bărnaci (Avasfelsőfalu, Kismajtény, Tökésbánya. MÁRTON, ETI-Évk. 1940–41. 123); – oaje bărnače (Borsa. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 214); M'o făcut mama bărnaci (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 62). A szó Moldvában sem ismeretlen: bou bornaciu (Șezătoarea IV, 18).

Bd'irui (a): nu bd'iruiesc a plăti porția („nem bírom megfizetni az adót”. Bocskó, 218): figyelemre méltó, hogy itt a 'possum, potens sum' jelentés fordul elő.

Bd'itângos 'csavargó' (a *bd'itang* < *bitang* szóból képzett melléknév, vö. *beteag* – *beteagos*): nu iera de samă, iera bd'itângos (Bocskó, 217), az alapszóra ld. még: bd'itang 'copil

de flori, vagabund fără stăpân' (BARBUL, i. m. 44); – a fo' b'e-tângi amândoi (Budfalva, Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 151); o bgitangă d'e om (uo.).

Bd'izaș 'bizony, bizonyosan' (< *bizonyos*): Bd'izaș borsocăia i-o adus pruncu iei înapoi (Batarcs, 163); bizuaș o fost cam la cina ce bună (Batarcs, 275); – De bghizoăș n'am giucat (Avaslekence. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 188).

Bd'izui (a) (< *bizni*): Nu te bd'izui la veri (Kisgérce, 194); – Pe čine ne bizuiješti („Kire bízol bennünket.” Bikszád. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 10); Pe čine i-ai b'izuitu (Mózesfalu, uo. 17); La tine s'o b'izuitu, Și tu rău-o-ai čeluitu (Avasfelsőfalu, uo.35); Că-l bg'izues' pe tinuță (Bujánháza, uo. 29); – Cu care mă bgizuesc (Szaplunca. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 51); Nu mă bizuiesc, Gruje, ție (Budfalva, uo. 89); Ochilor m'am bizuit (Felsőróna. BIRLEA, i. m. II, 186).

Beseadă (< *beszéd*, vö. még szl. *besěda*): ai besăz („rosszat mondanak rólad” Kisgérce, 285); – Scoală-te, grăi' o besadă (Avasfelsőfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 36); Să spuî maiki-o b'esăduțăi Mózesfalu, uo. 17); Numa cu ale băsedz o poț scoate (Rákssa. MUȘLEA, i. h. 220); érdekes, hogy ezek a szatmármegyei adatok a *beszéd* ~ *szó* jelentés fejlődést mutatják (l. erre BERNEKER, Slav. EtWb. 52–3: SANDFELD. Linguistique balkanique, 34–5); – besadă (Mármaros m. BIRLEA, Balade, colinde și bocete din Maramureș. București, 1924. 55); Cunoscă că mă čeluești | Pă băsada če grăești (Farkasrév. PAPA-

HAGI, i. m. 108); besezi rele (Bárdfalva. BIRLEA, Cântece poporane din Maramureș II, 58).

Beteag (< *beteg*): de beteagă (Komlós, 186); Da tu iești beteagă, bolnavă? (Szárzapatak, 273); – mîirla beteagă (Mózesfalva. MUȘLEA, i. h. 166); Nu știu bat îi, o beteag (Bujánháza, uo. 177); a fo[st] beteagă ea (Báksa, uo. 216); ortacu mîieu o fost beteag (Komorzán, uo. 220); – Supăratu-s șî beteag (Krácsfalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 7); Poçi muri, mîndră, beteag (Aknasugatag, uo. 12); Da nu vedz că eu-s bet'eağă? (Szaplónca, uo. 43); bet'eağă (Rozália, uo. 39); marhăle bet'ege (Bréb, uo. 162); La beteagî (Oroszkő, uo. 130); mă culc pe pat betiağă (BIRLEA, i. m. II, 10. Bárdfalva). Szárma-zéka *betegos*: o fost tăt betegoasă (Batarcs, 276).

Beteșîg (< *betegség*): De floarea beteșîgului (Nagyérce, 255); beteșîg (Batarcs, 292; Kisgérce, 284); – De floarea beteșîgului (Tartolc. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 202); beteșîg din iele (Avasfelsőfalva. MÁRTON, i. h. 125., további adatokkal).

Birtoc (< *birtok*): Ieu, mîndruță, n'am birtoc (Bocskó, 197); mare bd'irtoc (Kisgérce, 214); on birtoc întreg (Szárzapatak, 215); – cât bghirtoc are (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 153).

Birtocoș (< *birtokos*): nu sîmță omu birtocoșu de acasă (Kisgérce, 213); – bd'irtucoș, bd'irtocoș 'posesor' (BARBUL, i. m. 44).

bizuaș ld. *bd'izaș*.

bizui ld. *bd'izui*.

Boactăr (< *bakter*): opt boc-tări pe noapte (Kisgérce, 213); – bocter (BARBUL, i. m. 44); – Și boacterii o 'ntálnit (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, Cântece poporane din Maramureș, II. 72).

Boboañe (< *babona*; plurale tantum): așază boboañile și atunci oile zbd'ară (Batarcs, 281); –. boboanele de dragoste (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 155); – că ști boboañe (Bréb. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 57); az ebből képzett igére ld.: Le boboñesc, pe oi (Batarcs, 281); – D'e nu s'ar ști boboñi (Bréb. Mármaros m. PAPAHAĞI i. m. 57); ca să bobonia(scă) (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 72); Vaî, dragă, că ști boboañe (Farkasrév. ȚIPLEA, i. m. 68).

Bocor (< *bokor*): Neveștile trec bocor (Nagyérce, 192). Csak mint határozó szerepel. S. szerint a *bocor* jelentése 'ceată, mulțime'.

Boitoi (< *bojt* + *-oi*): Numa clopu-i cu boitoi (Nagyérce, 183).

Bold (< *bolt*): la boldu baronului (Kisgérce, 272); – Casă aî ca un bolduț (Avasfelsőfalva. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 40); In, picioare *ștrumfe* din *bold* (Mózesfalva, uo. 62); – Marți în bolduri țîguind (Bréb. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 5); mă duc în bold la Siget (Máragyulafalva, uo. 171); Șî t'e du pă la bolduri (Oroszkő, uo. 111); mătură d'e bold (Barcănfalva. MÁRTON i. h. 127). (A ruszinban is megvan: Id'e miñi u bóut kupéty cúkru. Trebusa-Fehérpatak. Mármaros m. S. gy.).

Bolonciag (< *bolondság*): Dragostile nu-s iosag. Ci-s on liac de bolonciag! (Nagygyérece, 193): vö. erre a szóra TAGLIAVINI. Lex. Mars. 103.

Bondă (< *bunda*): jăburile di la bondă (Bocskó, 222); – Čere bonda d'e la noi (Szaplonca, Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 62); bond'e negre (Bárdfalva, uo. 155).

Bongăruță 'musculiță' (esetleg *bogár* szavunkkal függ öszsze): Pi tâte bongăruțele (Kisgyérece, 257).

Borsocoi, Borsocae (< *bo-szorkány*): Strîgoi, borsocoi (Szárazpatak, 254); îi săgeță bursucăii pe oamiñ (Bocskó, 267); Omu și boreasa o fost borsocoi amîndoi (Nagygyérece, 271); o viñit borsocaia (Bocskó, 269); borsocăile o luat o pruncă (Batarcs, 276); – Le zîce borsocañe ori borsocoi (Kormorzán, Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 215); acolo nu pot tre(ce) borsocăile apoi (Bikszád, uo.); Borsocăi (Bujánháza, uo.); Bosărcăi, alea umbla pă sus noaptea (Ráksa, uo.); Borsocoiu umblă noaptea (Mózesfalu, uo.); Borsocăile sânt ca cum ie o beșică de porc (Avasújfalu, uo.); – Doară bosărcăile d'e l-o luat (Szurdok. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 140); o ziñit în gražd bosărcăile (Budfalva, uo. 161); D'e nouă bosorcoi (Szaplonca, uo. 144); Voi strâgoi, voi bosorcoi (Barcánfalva, BIRLEA, Cântece poporane din Maramureș II, 377).

Botă (< *bot*): ș'o țîpat cîte cincizăci de bote la fund, la unu (Bocskó, 223); să atingi cu botă, o tăiet pe botă, scriitor pe bote (Szárazpatak, 233, 215);

bote de hed' ramuri de viță de vie' (Ugocsa m. AAF. VI–1942. 163); – Că ie bota și să duce (Mózesfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 167); Că bota-i pe grindă 'n casă (Tartolc, uo. 157); Boticuța me ce dulce (Kormorzán, uo. 174); Și din bota me ce dulce (Ráksa, uo. 176); i-o dat un fluiet ș'o botă (Avaslekence, uo. 188); înt'o botă băgată (Bikszád, uo. 228); Cu o altă botă (Avasfelsőfalu. BRĂILOIU, i. m. 77); – ia botă și să duce (Izaszacsal. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 28); Iau-m bota și mă duc (Glód. uo. 40); Mult'e bot'e am căpătat (Desze. uo. 58); Da i-o dat boticuța (Máragyulafalva. uo. 98); cristătura d'e pă botă (Szerfalva, uo. 170); Toți îl bat cu botele (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 224).

Bumbușcă (< *gombostű*): cunună cu bumbuști (Nagygyérece, 199); Clopu cu bumbuștile (Szárazpatak, 196); – bumbușcă (Szatmár m. BARBUL, i. m. 44); – ca ș'o bumbușcă (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 16.). Származéka is van: Cel cu clopu îmbumbușcat (Szárazpatak, 196).

Calodă (< *kaloda*): Calòda era tri stîlpi băgați în pămînt (Batarcs, 216); – îl băga cu grumazu și cu mânurile în calodă și-i da cu bota 'n cur (Mózesfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. m. 229); la școală, o calodă (Ráksa, uo. 229).

Cantor (< *kántor*): o fost cantor și învățător (Batarcs, 216); on cantor, ala conduce (Bocskó, 218).

Căzal (< *kazal*): (Ugocsa m. vö. 294); – căzal (Szatmár m. BARBUL, i. m. 44).

Celezi (< *cseléd*; plurale tantum); *Și celezi casî | Să crească, să mărească* (Kisgérce, 205); *ciljezi din casă* (Avasfelsőfalu. Szatmár m. MÁRTON, i. h. 128); –*Și čileği d’ę-a hrănireă* (Felsőszelistye. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 138); *čjule ių.’copil’* (Borsa, uo. 218).

Celui (a) (< *csalni*): *Celuește coitile* (Szárzpaták, 196); *s’o aflat celuit* (uo. 208); *Cum m’ai putut celui* (Kisgérce, 234); – *Ce ’n pădure ’nceluite* (Bujánháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 171); *m’aj putut čelui* (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 9); *Rău m’az putu’ čeluij* (Mózesfalu, uo. 21); *Și tu rău-ę-aj čeluitu* (Avasfelsőfalu, uo. 35); – *tare t’ę-o čeluit* (Szaplonca. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 71); *Nu m’atîta čelui* (Farkasrév, uo. 59); *Pă dînsa s’o čeluij’* (Oroszkő, uo. 110); *i-aj čeluit* (Batiza, uo. 122); *Čeluit, o čeluit* (Máragyulafalva, uo. 98); *Ș’or celui boii tăi* (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 41); *A iubi și-a celui* (Felsővisó, uo. 77).

Cezăși (vö. *kezes*): Ugocea megyében a táncot (dant) megszervező legényeket hívják így, akik vállalják a kezességet a zenét szolgáltató cigányoknak járó fizetségért (166).

Cheș (< *kés*): *Că m’a tăie cu cheșu* (Szárzpaták, 196).

Chischińeu (< *keszkenő*): *i-o dat chischińeu împaturat* (Batarcs, 180); – *un chescheneu roșu* (Avasújfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 227); *să nu poroncească chescheneu la clop* (Bujánháza, uo. 191); *Ne legăm cu un chischineu* (Túrvékonya, uo. 196); *kiskineu*, la fecior *kiskinuță* mititel (Mó-

zesfalu. BRĂILOIU, i. m. 67); – *Pe la brâu cu chescheneu* (Batiza. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 270).

Cingeteu (< *csengettyű*): *puńe cingeteu pe boi* (Komlós, 185). – *Hátszeg vidékén is előfordul ugyanez a szó: íngătău ’clopotel ce se pune la gítul vitelor’* (DENSUSIANU, Graiul din Țara Hațegului, 335).

Cintirim (< *cinterem*; a szókezdő *č* lehet a köznyelvi *cimitir* hatása): *Bucură-te cintirim* (Nagytarna, 232). Ld. még *țin-tîrim* alatt is.

Ciont (< *csont*): *Am o iapă | Cioante cacă* (Szárzpaták, 229); *două cioante* (Batarcs, 263); – *s’o făcut deal de ciont* (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 190); *Când o duc la apă | Numa cioante cacă* (Bujánháza, uo. 192); – *Să-ț rămîe čiontu gol* (Szaplonca. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 44); *Čioantele pă su’butuči* (Farkasrév, uo. 102); *Čiontu la čiont* (Izaszacsal, uo. 133); *tăt’e cioant’ele omului* (Szurdok, uo. 141); *Pân’a trece os pân os | Cioantele prin pat în jos* (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. 146); *găsești čioant’e d’e cai d’e om* (Borsa, uo. 157). Egy 1798-ból származó felsővisói feljegyzés szerint: *aű căzut omăt... și pe dimeneață aű îndețat cumu-ı čontu* (BIRLEA, însemnări din bisericile Maramureșului, 211). – Ld. még MÁRTON, i. h. 129.

Cipcă (< *csipke*): *Numai cipca la zadie* (Bocskó, 197); – *cipcă la clop* (Avaslekence. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 172); – *Čipca d’in cosîța meă* (Glód. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 35); *čipca o pun pă pîndzătura roșie* (Krácsfalva, uo. 164); *clop cu cipca-n cui* (Jód. BIR-

LEA, Cântece poporane II. 7); Cipca din păruțul meu (Nánfalva, uo. II. 11); barșon cu cipcă (Bárdfalva, uo. II, 40); Pe chescheneu cipcă-verde (Batiza, uo. II. 270).

Ciurdă (< *csorda*): nici ciurdă n'avem (Bocskó. 217); În ciurda satului (Nagytarna, 246); să îmble la ciurdă (Nagygerce. 283): – să 'mprăștii ciurda (Rákssa. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 226): – o čiurdă mîndră de boi (Izszacsal. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 31); Fără čiurdăcă d'e boi (Izszacsal. uo.): Cu čiurda, cu tăta (Krácsfalva. uo. 126); Cu čiurda, cu toată (Szurdok, uo. 139); Sara când vine ciurdă (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 295: 103): Și ciurda la leuđișor (Jód.uo. II. 318:287).

Ciurgău (< *csorgó, csurgó*): La a me inimă-i tău, cum e vara la ciurgău (Nagygerce, 146); egyéb mármarosi és erdélyi adatokra ld. DAcR. I/2. 517., míg WEIGAND a szatmármegyei Lacfaluról közöl egyet: apa reťse din tșurgou (Jahresb. VI, SI). A szó jelentése 'eresz, forrás'. Ld. ehhez SZABÓ T. ATTILA: ETI-Évk. 1940/41. 228-29.

Clop (< *kalap*): Pe purtatu clopului (Nagygerce. 183); pingă clop (Kisgerce. 194): Cel cu clopu 'mbumbușcat (Szárzpatak, 196): Și tăť stau sub on clop (Bocskó. 229): – cipcă la clop (Avaslekence. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 172): să nu poroncească chescheneu la clop (Bujánháza, uo. 191): clop și straiță (Rákssa, uo. 196); Stegariului fără clop (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 56); – clopu cel bun cu 2 mărieși (XVIII. sz. vége, Mármaros m. BIRLEA,

Ins. maram. 14); d'in clopu bad'i (Farkasrév. PAPAHAĞI, i. m. 17); pana clopului (Glód, uo. 35); Mn'i-o bătut frundzuța clopu (Borsa, uo. 59); struť în clop (Batiza, uo. 59); păru pîn clop să ășă (Mikolapatak, uo. 61); Pă tit'ia clopului (Rozália, uo. 116); Tăť nuntașii stau cu clopu 'n cap (Krácsfalva, uo. 165); clopu badii (Bárdfalva. BIRLEA, Cântece poporane din Maramureș II, 46); Și pune clopuțu 'n cui (Bárdfalva, uo. 148); Să pui struťuc verde 'n clop (Jód, uo. 191). Vö. még MÁRTON: ETI-Évk. 1940/41. 137.

Más vidékeken a *colop* is előfordul: colop cu mărgel (Torda-Aranyos m. Culegere de doine, strigături și chiuíturi.⁴ Brașov, 1923. 261); Numa colop cu cununi (Felgyógy. Alsófehér m. BOLOGA, Poezii populare din Ardeal. Sibiu, 1936. 21); o luat colopu d'in cap (Hobica-Urikány. Hunyad m. DENSUSIANU, i. m. 220).

Coaci (< *kovács*): Ș'o ghindit c'oi hi coaci (Bocskó, 196); – o dus coaci (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 183): – coači. (Budfalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 152); C'o gândit c'oi fi covaci (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 62).

Cocie (< *kocsi*): (Ugocsa m. vö. 295); – Di-ardă focu cočiile (Mózesfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 18); – cočiș cu cai tomńite (Máragyulafalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 98); cai roși 'n coče (Batiza, uo. 122); La coče țigănească (Máragyulafalva, uo. 98); Nici cocie nici hinteu (Bárdfalva, BIRLEA, i. m. II, 33); La cocia cea din prund (Jód, uo. I, 36). (A ruszinra ld. pl.: *Kočija*

máje četyry kolésa, nau peréd'i máje rud. Trebusa-Fehérpatak. Mármaros m. S. gy.)

Coldouș (< *koldus*): straița ce coldoușască (Nagyérce, 177); Coldouș într'on pt'icior (Komlós, 230); – colduș 'cersitor, om sărac' (Avasvidéke. Szatmár m. BARBUL, i. m. 45); – Pui i-o rămas colduș (Farkasrév. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 20); D'e colduș | D'e coldușă (Felsőszelistye, uo. 139); Cu căruță coldușescă (Budfalva, BIRLEA, i. m. I, 56).

Conciu (< *konty*): Din conciu nevestelor (Nagytarna, 202); Nevestele poartă părul în „conciu” (uo. 138); Din conciu nevestelor (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 209); – Și ți-om face conciu roată (Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 298).

Copîrșău (< *koporsó*): Mni-reasa-i în copîrșău (Szárzpatak, 236); Miriasa-i în copîrșău (Bujánháza. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 33); pe copîrșău (Mózesfalu, Avasújfalu, uo. 64, 72); – Să t'e pue 'n copîrșău (Szaplonca, Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 46); Cum îi făcea copîrșău! (Izaszacsal, uo. 113); și o vâdzut copîrșău (Farkasrév, uo. 156); Să te puie 'n copârșău (Nánfalva. BIRLEA, i. m. II, 11); Vină și-m fă copîrșău (Bárdfalva, uo. 137); Nici cuie prin copârșău | Nici loc prin temeteu (Budfalva, uo. 165). Egy régi mármarosi feljegyzésben; amu făcut prin cumândări, și copî[r]șăul (BIRLEA, Ins. mar. 62).

Corman (< *kormány* 'gubern?'); lei o avut corman de a lor (Nagyérce, 210). Az eke kormányvasát is a magyar kor-

mányból lett *cormană* szóval jelölik a rumén nyelvterület számos vidékén (DAcR. I/2. 795; BOCĂNETU: Codrul Cosminului II/III. 172–74).

Dâmb (< *domb*): Din dîmbu iesta (Batarcs. 219); Noi am șăzut sub on dîmboc (Bocskó, 217); – Da o frânge la dâmboace (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 177); o fugit pe un dâmb (Bikszád, uo. 180); Tăt dâmbu l'aleargă (Bujánháza, uo. 192); un dâmb mare (Komorzán, uo. 217); în dâmbu dela Ion (Ráksa, uo. 180); dâmbul mic (Avasfelsőfalu. MÁRTON, i. h. 131); – Cine trece pe dâmbet (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 256); Tot o 'ntoarce la dâmboace (Bárdfalva, uo. I, 104); dîmbău (Jód. PAPA-HAGI, i. m. 218); dîmburos 'cu dîmburi' (Jód, uo. 219).

D'idără (< *veder, vödör*): Și apa cu vidăra (Kisgérce, 205); ugeru ca d'id'eru (Nagyérce, 246); prinde d'idăra de-o toartă (Nagyérce, 179); – Cu videra măsurat (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. m. 178); Ugeru | ca ghideru (Komorzán, uo. 201); Ugeru, ca zideru (Bujánháza, uo. 202); – Da șa zid'era d'e toartă (Farkasrév. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 107); Să cară cu id'erea apă (Farkasrév. ȚIP-LEA, i. m. 71).

D'igan (< *vigan*): Dacă-i mai „d'igan” [‘binefăcut, sdravăn, sănătos’], îl botează la o săptă-mână (Ugocea m., 164); – iară-i ghigan cum o fost (Komorzán. , Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 212); zigan (Avasvidéke. BANCIU: Transilvania XLVI, 58). Származékára ld.: Că doar m'oi *înzigăni* (Tartolc. MUȘLEA, i. h. 130 l. 2. j.).

Dișmă (< *dézsma*): Ce da omu să chema *dișmă* (Batarcs, 217). Ld. ehhez Ung. Jb. IX–1929. 292–93. továbbá TAGLIAVINI. Appunti etimologici rumeni: Omagiu lui R. Ortiz. București. 1929. 172–75.

Drot (< *drót*): ș'o legat cu drot două coasă (Nagygyércse, 211): – drot 'sirmă, tel, fir de metal' (Avasvidéke. BARBUL, i. m. 46): ș'o 'mpregiurat pădurea cu drot (Komorzán. MUȘLEA, i. h. 186): – drot 'telegraf' (Már-ragyulafalva. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 219).

Fărăgău (< *faragó*; a MTsz. egyetlen adata is ugocsamegyei, ld. még *faragó* 'szekerce' CSÜRY, Szamos. Sz. I, 254): se așează supt pat săcure, „fărăgău” și cuțit (Ugocsa m., 161).

Fărtai (< *fertály*): Și-ș ieș on fărtai de d'in (Nagygyércse, 260); – Patru fărtae de pământ (1717. Mármaros m. IORGA, Studii și Documente XII, 235); fîn tri fărtae... 7 fărtae (1775. BIRLEA Ins. mar. 135); Iși aduce on fărtai (Alsóvisó. BIRLEA. Cântece poporane, II, 267); Fărtaiu nu l-ai împlut (Borsa. PAPA-HAGI, i. m. 77); Ori să-l pue 'ntre fărtaje (Batiza, uo. 121).

Feleleti (< *felelet*, 'felelőség'): Nu dă samă înaintea tălului ceresc, nici on feleleti n'are șohan (Ugocsa m., 164); felelet' (BARBUL, i. m. 46).

Fedeu (< *fedő, fődő*, 'edény, vagy koporsó fedele'): Cumperi o fîgie de lut de on litru și on fedeu tot de lut (Százrapatak, 263); – Pe un fedeu de cărbune (Mózesfalva. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 66); Fac acolo un fedeu, și apoi pe fedeu pune tămie (Avasfelsőfalva, uo, 76); paharu-i astupat cu fedeu (Ko-

morzán. MUȘLEA, i. h. 213); o ulcea de lut nou, cu fedeu nou (Rákcsa, uo. 213).

Fîgie (< *findzsa*): Cumperi o fîgie de lut (Százrapatak, 263); – fînžë 'filigean, tasă' (BARBUL, i. m. 47).

Fioc (< *fiók*, 'ablakfiók'): Pe fiocu cel fărmat, Pe fiocu fărrestii (Nagygyércse, 192); pe un fioc strîcat (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 221).

Fișcarăș (< *fiskális*): Fișcarăș ní-o trăbuit (Nagygyércse, 184); fișcarășu din Seleuș (Kisgyércse, 214); – fișcaliș (BARBUL, i. m. 47); – Și legiuri fișcarășii (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 110).

Fiteauă (< *fütőkemence*): În casă nu era fiteauă (Bocskó, 267); – fit'eș 'gemauerter Ofen' (Szamoslippó. Szatmár m. WEIGAND: Jahresb. VI, 76).

Foaș (< *fuvás* 'vihar, hófuvás'): Milostivníle vin cu vînt, cu foaș mare (Nagygyércse, 277); – s'îndeamnă on foaș (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 214); Perit o si de foaș (Tartolc, uo. 173); foaș (CANREA, Craiul din Țara Oașului. București, 1907. 81). A szó már egy XVIII. századi erdélyi szövegben előfordul: ploia cu foaș' (DRĂGANU: Dacor. III–1924. 249). Más vidékeken a *fotag*-ot (< *fuvatag*) használják hasonló jelentéssel (Bihar m. Bulletin Linguistique IV–1936. 133).

Fodre (< *fodor*): Subt cot, mîneca e strânsă și formează „fodre” (Ugocsa m., 17).

Foitui (a se) (< *fojtani*): să foituiesc acolo, nu mai ies afară (Kisgyércse, 287); Atâta lume iera, că să fuituię oamiñi (Bocskó:, 218); – sîă fūoituieșt'e 'fullado-

zik' (Rákşa. Szatmár m. MÁRTON, i. h. 132): mîă fuîtuiesc (Mózesfalu. uo.); sîă fuîtuje (Komorzán uo.).

Font (< *font*): Şî m'a vinde cu fontu < Szárazpatak, 196); – font (BARBUL, i. m. 47); – Fierele-s de noauă fonţi, Fierele-s de un fontuţ (Bárdfalva. Mármáros m. BIRLEA, i. m. 138); Şi cu fontu măsurată (Jód, uo. 168).

Gaci (< *gatyá*): Şî ţi-s dragi, cât îs cu gaci (Nagygyérce, 182); – Ie-l de fundu gacilor (Kányaháza. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 171): Ş'în gaci | Gândaci (uo. 211): Ieu brăcinaru din gaci (Mózesfalu. uo. 242); – Gatii pe sub cioareci n'am (Bárdfalva. Mármáros m. BIRLEA, i. m. II, 218). Ld. még *roit* alatt is.

Găzduc (< *gazdag*): N'o fost, maică, de găzduc (Batarcs, 108); Da mă daţ la cei găzdaci (uo. 207); – găzdag 'bogat, avut' (BARBUL, i. m. 47); – Harnic eşti tu şi găzduc (Bárdfalva. Mármáros m. BIRLEA, i. m. II, 39); Una-i hîdă şi găzducă (Hernécs. PAPAHAĞI, i. m. 11);  ea găzducă (Izaszacsal, uo. 31); bătrîn şi găzduc (Glód, uo. 36); Da né dă la om găzduc (Szurdok, uo. 81); un fe ior d'e găzduc (Bréb, uo. 93).

Ghezeş (< *g z s* 'vonat'): Fa[ce]- -ai ghezeşel de nuc (Bocskó. 186); ghezăşu te duce 'n lume (Batarcs, 187); – gheizeş 'tren, car cu vapor' (BARBUL, i. m. 48): – La staţie la gheizăş (Jód. Mármáros m. BIRLEA, i. m. I, 81): Bate Doamna gheizăşu (Bárdfalva, uo. II, 17); Du e-m'o i cu geizăşu (Farkasr v. PAPAHAĞI, i. m. 19); Tre'gezeşu p ngă voi (Alsóvisó, uo. 23).

Gubă (< *guba*): Iarna se poartă „guba” sau „peţecul”, o haină de l nă groasă care ţine locul sumanului din alte părţi (Ugocsa m., 18); o breaslă a gubaşilor (uo.); – Şî m -am lăsat guba 'n uşă (Avaslekence. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 165); Să m'am băgat în gub  (Mózesfalu uo. 218); – C nele nost' nu-i cu gub  (J d. Mármáros m. BIRLEA, i. m. I, 61);  ip  guba şi curaua (Bárdfalva, uo. II, 303: 162); D' -a si h'ia d' -o gubu  (Farkasr v. PAPAHAĞI, i. m. 21); O m ndra-  cu gub  sur  (Gl d, uo. 61); guba'n beserec  (Sajó, uo. XXIX. 1.); gub , lecric şi cuşm  (Budfalva, uo. 153).

Gut  (< *guta*): Du-te 'n gut  s  te omoar  (Nagygyérce, 191); – Ce te-aş hi l sat  n gut  (Buj nh za. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 170). Ld. még MÁRTON, i. h. 134.

Hait  (deverbális főnév a *h itui* < *hajtani* igéből): hait  'goan , fug ', L-o luat la hait  pandurii (Batarcs, 213). Ezt a jelentést általában a szintén magyar eredet  *h itaş* hordozza (ld. DACR. II, 344; le-o fugărit t te 'n h itaş; R kşa. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 217), m g a *haită* szónak egyéb m sodlagos jelent sei fejl dtek.

Hamniş (< *hamis*): femeia asta  i hamniş  (Nagygyérce, 272); – Ş  mult a  fos' h mnişuc  (Buj nh za. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 32); h miş (CANDREA, i. m. 82); – gura m ni-  hamneş  (Izaszacsal. Mármáros m. PAPAHAĞI, i. m. 28); Tu moarte h miş  eşti (B rdf lva. BIRLEA, i. m. I, 116); Am bărbat tare hamniş (uo. II, 274).

Haznă (< *haszon, haszna*): Îi de haznă (Nagygyéce, 265); nu-i de haznă descîntecu (Kisgyéce, 289); – haznă 'folos, roadă' (BARBUL, i. m. 48); n'am avut nici eu haznă (Budfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 56); Nici o haznă nu ți-am luat (Bárdfalva, uo. 27); N'avui haznă de dânsa (Bárdfalva, uo. II, 23); N'ai avea haznă țării (Nánfalva, uo. 195).

Hăznăli (a) (< *használni*): Nu-i poate hăznăli nîme (Bocskó, 279); – hăznălăsc 'folosesc' (BARBUL, i. m. 48); – Mármarosban a *haznă*-ból képezett *hăznui* használatos: Țara nu ți *hăznui* (Máragyulafalva. PAPAHAĞI, i. m. 16); Ea nemic n'o hăznuit (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 73). stb. (A ruszinra ld. pl.: Dréva sut' meteróvi i *hosnúje se* na nalévo. Trebusa–Fehérpatak. Mármaros m. S. gy.).

Hed' (< *hegy* 'szőlőhegy'): Viñit-o acolo la heđ' (Nagygyéce, 272); – să meargă unde-i heghiu (Bujánháza. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 214); de pe heghiu-rile baronului (Kányaháza, uo. 226); heġhġū 'viie' (CANDREA, i. m. 82).

Ide tartozik a *higiu* 'pădure deasă și tufiș, prin care nu poate străbate mergând omul sau animalul': Am adus nuelele din higiu Dumbrăvi (Nagysink. Nagyküküllő m. ld. Țara Oltului 1909. 21–22. sz. 6. 1.); *hiġi* 'pădure deasă' (T. DINU: Grai și Suflet I, 137); *higiu* 'pădurice cu tufe dese, mărunte' (PĂCALĂ, Monografia comunei Rășinariu. Sibiu, 1915. 139); *higiū* 'pădure deasă' RĂDULESCU–CODIN, Muscel, 39). A DAcr. a *higiu* alakot a *huciu* változatának tartja (II, 390, 416), de nézetét, melynek

komoly hangtani akadályai vannak, nem indokolja meg. A 'szőlőhegy' jelentés tehát a rumén nyelvterület szélső vidékein található (vö. még *hiž* 'vie': HETCO, A berettyómenti román nyelvjárás. Belényes, 1912. 41), míg egybűtt a 'sűrű, bozótos erdő' jelentés mutatja a hegyvidéki ruménség szerepét a magyar eredetű szó jelentésváltozásában ('hegy' ~ 'erdő').

Heliu (< *hely*) 'házhely, telek': heġiu unde o fost (Szárzapaták, 215); me[rge] pe heġiuri (uo.); – Demineață-i fi pe heli ('helyben leszel', Jód. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 66); Mer-su-ți-o hiru pe heli | C'ai hrănit câinii de-feli (Bárdfalva, uo. II, 300).

Hetică (< *hektika*): Hețica, pețica | Mere la beserică (Kömlös, 230); – Szatmár- és mármarosmegyei adatokra ld. MÁRTON: ETI-Évk. 1940–41. 135.

Hibaș (< *hibás*): Să nu se uite (femeia însărcinată) la „coldăuș, hibaș ['bolnăvicios'], hiretici" (Ugocea m., 161); – h'i-boș (Szaplónca. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 222).

Hiie, Hiia (< *hija*): ieu știu ce mî-i hiia să dau pruncului (Ugocea m., 167); Numa cît mî-i hię mîie (Batarcs, 186); Nu-i hiia să pui mîna (Kisgyéce, 194); – Numa de mine eġ h'ie | Să h'iu, măġculuță me (Avasfelsőfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 47); numai de-o piele de drac m-i hiie (Komorzán. MUŞLEA, i. h. 189); Scoate-l când a hi hiie (Bujánháza, uo. 171); – Nu-ġ h'ia lumęa să știe (Farkasrév. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 103); Nu mă ieie, nu mi-i hia (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 143); De te-a ajunge hiea (T.

Bud. Poezii populare din Maramureș. București, 1908. 15).

A magyar eredetű szó a *lipsă* 'hiány, szükség' szót helyettesíti, míg az *ii hii*a kifejezésnek 'kell, szükséges' a jelentése. Ld. ehhez TAMÁS, Fogarasi István ká-téja. 96. s. v. *lipsă*.

Hir (< *hir*): nici de hir nu le-am auzit (Bocskó, 226); n'o avut nici hir de oareunde (Batarcs, 280): Oarice hir trăbă să-ț vie (Kisgérce, 285); – hir 'veste, faimă' (BARBUL, i. m. 48); – să le hie pomană pă hiru (1741. Glód. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 110); če h'iri aduči (Borsa. PAPA-HAGI, i. m. 27); rău h'ir ț'am adus (Budfalva, uo. 92); Če h'ir i în orășel (Farkasrév, uo. 102); Ziñit-o h'iriuț în țară (Farkasrév, uo. 108); H'iriu-i marsă | Pînă 'n țara țeă turcăscă (Batiza, uo. 121); Să duci hiruțu' în țară (Bárdfalva. BIRLEA. Balade, colinde și bocete din Maramureș, 18); Făr de hir am auzit (Bárdfalva, uo. 57); Apoi mi-o mers hiru 'n Lăpuș (Somosfalva, uo. 284); *inhirluit* 'foarte vestit': Este-on pământ inhirluit (Bárdfalva, uo. I, 16).

Holdă (< *hold* 'gabonaföld'): Și la holdă m'o mînat (Bocskó, 190): Pintre holde jîdovești (Százpatak, 206); în pămînt și holde (Kisgérce, 289); – Pintre holde jidovești (Mózes-falu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 179); – o holdă nesăcerată (Hernécs. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 12); Mare hold' am săcerat (Budfalva, uo. 90); Gătat-ai, sie, holda (Farkasrév, uo. 99); Hold'ele nesăcerat'e (Sajó, uo. 117); Săcerând prin holde (Batiza, uo. 82); Nu dau mesel de palincă | Pentru-o hol-

dă de cânepă (Szaplunca, uo. II, 278).

Hunțiuț (< *huncut*): hunțiuță femeie (Kisgérce, 272); – Numai cumu-s mai hunțfüt (Mózesfalva. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 173); – De če ume-ni-s hunsfuț (Jód. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 222); Pe-a mea samă jib hunsfuți (Bárdfalva, BIRLEA, i. m. II, 261); Tot o hunțută de fată (uo. 279).

Iobagiu (< *jobbágy*): Iel scoteț pe iobagi să lucre la domni (Kisgérce, 214); – iobaž 'supus, colon, sclav' (BARBUL, i. m. 49); s'o strîcat, iobăgiile alea (Bujánháza. MUȘLEA, i. h. 229); – Străgătoarea iobagilor (Jód. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 25).

Iosag (< *jószág*): Dragostile nu-s iosag (Nagygérce, 193); o ținut iosaguri multe (Batarcs, 216); nu ieșă iosagu în imas (Bocskó, 218); om, iosag (Százpatak, 265); – ala-i iosagu mai slab (Mózesfalva. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 223); D'ipt o țină d'ě iosag (Bikszád. BARBUL, i. m. 65); – cu împărțistina (sic!) iosagurilor (MIHÁLYI J., Máramarosi diplomák a XIV. és XV. századból. Máramaros-Sziget, 1900. 638); și alte iosaguri (1766. Budfalva. Mármaros m.) BIRLEA, Ins. mar. 63); Nici ești gazdă de iosag (Jód. BIRLEA Cant. pop. II, 9); N'ar cere mare iosag (Bárdfalva, uo. 39); Fără boi, fără iosag (Felsőróna, uo. 180).

Ircă (< *irka*): In școală n'o fost pomană de ircă (Batarcs, 216).

Iție (< *ice*): Mnie o iție de d'in (Batarcs, 181); Mnie iție de d'in (Bocskó, 190); o iție de

unt (Batarcs, 217): – horinca cu 7 potor iție. vinu cu 4 potor iție (XIX. sz. eleje. BIRLEA, Ins. mar. 14): Să bem in cu iția (Alsóróna. PAPAĦAGI, i. m. 41): Şi bea zin cu iția (Oroszkő. uo. 111).

Jăb (< *zseb*): S'ò împlut pline jăburile dila bondă (Bocs-kó. 222): – žeb 'buzunar' (BARBUL. i. m. 55); – mă puŃe 'n žepu tău (Budfalva. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 4); Să o puŃi în žeb (Rozália, uo. 115); le poartă în žeb (Aknasugatag, uo. 166); Să-m bag mâna până 'n jăb (Jód. BIRLEA, Balade, colinde și bocete, 10).

Jebchendeauă (< *zsebkendő*): trei »chischineje« în trei colori, apoi cinci »jebchendeauă, peř, bumbuști...« (Ugocsa m., 168). A lakodalmi pántlikás pálcára keszkenőket és zsebkendőket is kötnek.

Lăcată (< *lakat*): unde uo pun mîna, nu stă lăcată (Kisgérce, 272); – și punea lăcată (Bujánháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 228); – o pus lăcată (Izaszacsal. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 29); Pă cămar' o pus lăcată (Borsa, uo. 110); Saie lăcățil'e (Szurdok, uo. 141); Pus-o lăcată și zar (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. I, 54); Pusă-i lăcată și zar (Jód, uo. 47); Köznyelvi alakja: *lacăt*, vö. DAČR. II/2. 75.

Lăcădam (< *lakodalom*): Iel acolo șăde, acolo-i lăcădamu lui (Nagygérce, 271); – Tătarii n'ò fost iei de lăcădam („a tătárok nem telepedtek le, nem időztek állandóan”, Mózesfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 180: CLXVII). A *lăcădam* a magyar szó régebbi 'habituaculum' jelentését őrzyi (ld. erre CZU-

CZOR–FOGARASI III. 1269–70). A hangfejlődésre vö. *alcam* < *alkalom*.

Larmă (< *lárma*): nu faceț larmă (Batarcs, 216); – face larmă (Avasfelsőfalu. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 221); Dacă face larmă (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 73); larmă (Kismajtény, Tökésbánya (MÁRTON, i. h. 140); – larmă 'n cap mŃi-or fa' (Farkasrév. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 21); larmă; (Barcánfalva, MÁRTON, i. h. 140).

Leș (< *les*): s'ò dus sara în leș (Szárzapatak, 273); – (vö. még: La Farcașleș, acolea la bradz. (Rákssa. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 225).

Luhăr (< *lóhere*): Toamna, luhăr și trifoi (Nagygérce, 183); – luheri 'trifoiu' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 50).

Mai (< *máj*): Să le triacă la duhuri nécurate | Pin mai (Szárzapatak, 251); – ș' apoi să mănânce maiu din iel (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 213); – mai 'ficat' (Krácsfalva. Mármaros m. PAPAĦAGI, i. m. 224); Din mai | De sub mai (Jód. BIRLEA, i. m. II, 48). Vö. még MÁRTON, i. h. 141.

Marhă (< *marha*): sălășime de marhă (Kisgérce, 213); di la timitiu marhilor (Batarcs, 263); apăi marhile tăte or peri (Nagygérce, 278–79); Bună și la marhă (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 199); Săn și marhă de pădure (Avasfelsőfalu, uo. 221); mărg marhele de să culcă (Mózesfalu, uo. 223); – potop în marhele cele cu coarne („szarvasmarhák”, Bréb. Mármaros m. a. 1810. BIRLEA, Ins. mar. 49); o marhă grasă (Borsa. BIRLEA, Balade,

colinde și bocete, 14); Cu mărhucă (Nánfalva, u. o. 88); Marhă „n ocol nu-i vedea (Bárdfalva, uo. 117); Murguleț marhă rotată (Felsőkálnfalva, uo. II, 171); La marhă-î limbarița (Farkasrév, PAPAAGI, i. m. 156); șade lîngă marhă (Szaplonca, uo. 159); laptele de la marhăi (Budfalva, uo. 161); pântru marhăle bet'ege (Bréb, uo. 162); daș la marhă (Krácsfalva, uo. 163); să nu mănînce mărhăile (Izaszacsal, uo. 167).

Mazăluit (a *măzălui* < *măzolni* ige múltidejű melléknévi igeneve): casa este »măzăluită«, adică unsă cu lut, atât pe jos cât și pe pereți (Ugocsa m., 136); iera măzăluite cu alb (Batarcs, 216); – mazalău 'vokolókanál' (Kismajtény. Szatmár m. MÁRTON, i. h. 143).

Mejde (< *mesgye*): la mejde, mai tare umblă borsocăile (Batarcs, 282). A magyarból való a kolozsmegyei Magyarfrátáról közölt *méjghie* 'răzor' is (ld. ehhez PAȘCA, Glos. dial. 41).

Meștergrindă (< *mester geranda*): Socrii mirelui prind colacii, îi lovesc de meștergrindă (Ugocsa m., 136); – în mijlocul căsii sub meștergrindă. (Jód. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II. 338).

Meșteșig (< *mesterség*): cu acela meșteșig (Százpatak, 208); ce meșteșiguri poate să aibă (Bocskó, 224); – meșt'erșig 'măestrie' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 50); – o vrut fa' çareçe meșterșuguri (Budfalva. Mármaros m. PAPAAGI, i. m. 154); Eu am meșteșugu mneș (Aknasugatag, uo. 166).

Mindiar (< *mindjár[t]*): mindiar m'ar face scrum (Batarcs,

188); Că mindiar ne despărțim (Százpatak, 235); ș'o spart bătaia mindiar (Nagyérce, 212); – Ședz pușin aicia că minghiart ghiu (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 189).

Mintenaș (< *menten* + *-aș*): poate și pt'eri mintenaș (Bocskó, 253. l. 1. jegyzet); – apoi mintenaș să fă câne (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. n. 214); mintenaș i-o zint stupchii (Mózesfalu, uo. 224); Mintenaș ne despărțim (Avasfelsőfalu. BRĂILOIU, i. m. 43); Mintenaș ziîne popa (Avasújfalu, uo. 57); – Ca să sosim mintenași (Jșd. Mármaros m. PAPAAGI, i. m. 193); Mintenaș îi fi sub pat (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 247).

Moloșag (< *multság*): Și fă moloșag mare (Százpatak, 257); La tăte moloșagurile (Nagyérce, 261); fac borsocăile mulăciag (Kisérce, 289); – o făcut urieșu un mulășag (Bujánháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 181); – mălăçeg 'joc, petrecere' (Rozália. Mármaros m. PAPAAGI, i. m. 225); Ld. még: Și face mare mulătaș (Jód. BIRLEA, i. m. II, 353); A ruszin eredetű *hoștină* szó jelentése szintén 'petrecere' (< *hosytyna*).

Moșină (< *masina* 'mozdony'): Bată-te focu moșină (Batarcs, 187); – Care mânâ mașina (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 17). A *ghezeș* ritkábban használt szinonimája. – A 'gyufa' jelentésű *moșină* szóra ld. pl. MÁRTON, i. h. 142.

Motor (< *motor* 'gépkocsi'): De pot meș[rg]e cu mōtoru (Nagyérce, 198); – d'int un

motor (Máragyulafalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 16).

Mulătui (a) (< *mulatni*): Tăţ beu şi mulătuiesc (Nagygerce, 178); – ca să mulătuiască frumos. (Bujánháza. Szatmár. MUŞLEA, i. h. 181); şi o mulătuit (Mózesfalva, uo. 229); să molătesc laolaltă (Tökésbánya. MÁRTON, i. h. 143); – şi o mălătuit tăţ Ţiganiġ (Farkasrév. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 156); să mulătuiască (Krácsfalva, uo. 164).

Musai (< *muszaj*): Musai părăstas să h'ie (Szárzapatak, 236); o fost musai să-i plătiască (Nagygerce, 277); – musai să hie ciuntată (Komorzán. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 217); o fost musai să margă (Bujánháza, uo. 229); – musai să zii (Farkasrév. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 21); mġi-a h'i musai (Izaszacsal, uo. 67); N'ę-a h'i musai (Szaplónca, uo. 70); Aesta-ġ musai să moară (Krácsfalva, uo. 73); musai să dau (Borsa. BIRLEA, i. m. 15); Musai capu de culcat (Nánfalva, uo. 50); C'aiesta-i musai să moară (Bárdfalva, uo. 94).

Notarăş (< *nótarius*): Notarăşu ġmbla zdrenţos (Batares, 216); notarăşu o făcut contractu (Kisgerce, 214); Numa notarăşu o ştiut scrie (Szárzapatak, 215); – dela Domnu notarăş (Avasvidéke. DENSUSIANU, Antologie dialectală, Bucureşti, 1915. 66).

N'elcoşġ (a se) (a magyar eredetű *n'alcoş* 'nyalka, hetyke' szóból képezett ige, jelentése 'a se mândri'): Mġndră nu te nelcoşġ (Szárzapatak, 195). Vö. ehhez: n'alcoş 'fălos, mġndru, cochet' (BARBUL, i. m. 51); továbbá: C'o murit de nelcoşie

(Nánfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 31).

N'emġiş (< *nemes*): ġn nemis (Bocskó, 209); te ġncinge ġnemġeşeste (Nagygerce, 179); – ş'o fost ġnemiş (Mózesfalva, Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 180); Fost-o ġnemiş, avea cartea nemęşġgului (Bujánháza, uo. 229); D'ęla ġnemġişu bogat (Avasfelsőfalva. BARBUL, i. m. 51); – nemiş Muntean Vasġlie, notariş a satului (1828. Sajó. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 148–49); lăcuitoři nemiş din sat din Budeşti (1743. BIRLEA, Ins. mar. 63); Hei sărăcu' nemişu' (Bárdfalva. BIRLEA, Cant. pop. II, 222); Nemişa 'fata de viţă nobilă' (Petrova, uo. 283). Vö. még: aceia o căpătat nemġeşġg (Ráksa. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 181); cerca nemişġgu ġn Maramurăş (1752. BIRLEA, Ins. mar. 65); apoi tăţ ġnemġeşġgu o pk'icat (Szerfalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 170).

N'imuric (< *nyomorék*): Care-s slabd', ġnimurigi (Bocskó, 267); ġni ġnimuric pe veći (Nagygerce, 277); vö. még: tăţ prunciġi i s'o ġnimuricit (Bocskó, 279); – ġnimuric (Kismajtény. Szatmár m. MÁRTON, i. h. 144).

N'ip (< *nép*): de ce o spus la ġnip afară (Kisgerce, 214); că o odătuit ġnipu (Batares, 216). Ez a más vidékről nem ismeretes magyar eredetű szó alighanem a szabadságharc idején honosodott meg a szatmári rumének között.

Odor (< *udvar*): să-m vez urma pin odor (Nagytarna, 182); – Cġntă afară, prin odor (Avasújfalva. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 71); In odor prohodeşte (Avasfelsőfalva, uo. 77); Rămġi, casă şi odoru (Buján-

háza. uo. 30); meargă în odoru (Mózesfalu. MUŞLEA, i. h. 180); – Pe la odoraşul meu (Alsó-róna. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II. 94).

Oiagă (< *üveg*): Mñireasa-ica oiaga (Nagytarna, 171); – Ce-ţ înţin cu de uiagă (Bikszád. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 157); Zină dragă, cu uiagă (Tartolc, uo. 173); o uiagă de v'o cinci litri de pălincă (Avaslekence, uo. 187); înt' o uieguţă iau un pchic de ghin (Komorzán, uo. 207); pahar de uiagă (Komorzán, uo. 207); – Țucu-te uiagă 'n fund ... Uieguţă, iubit vas (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. 79, s. *Horea uiegii* szövegében); Din o uiagă de horincă (Batiza, uo. II, 78); Tăt zinuţ d'in trii uiegi (Glód. PAPAAGI, i. m. 40). – Vö. még MÁRTON, i. h. 153.

Oltoñi (a) (< *oltani*): doi tăciun de măr oltoñit (Kisgérce, 290); ii oltoñi în oarecare lemn sălbatic (uo.); – oltoñesc 'închiagă, vaccinează' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 51); vö. még: O creangă de oltoan (Alsó-róna. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 124).

Oşcolie (< *oskola*): Să giucăm la oşcolie (Kisgérce, 194); – Tăţ umblă pă la oşcolă (Rákşa. Szatmár m. BARBUL, i. m. 68); l'o dus la uşcolă (Rákşa. MUŞLEA, i. h. 216): – Făr' dieciel din oşcolişă (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 289); Domnişor dela işcoală (Mármaros m. T. BUD, i. m. 29).

Păitaş (< *pajtás*): o gñit că-i păitaş (Kisgérce, 290).

Pălincă (< *pálinka*): Palinca-i mare zlobd'ie (Nagygérce,

179); pălincă oi be (Batarcs, 189); Şi pălinca lapte h'ert! (Bocskó, 197); Şi tata pălincă bîn (Kisgérce, 202); – Şi tata pălincă bând (Bikszád. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 170); Cătă palinc' am băut | Altu n'o băut borcut (Kányaháza, uo. 171); cinci litri de pălincă (Avaslekence, uo. 187); trabă să-î închini cu palincă (Bujánháza, uo. 207); beu palincă (Mózesfalu, uo. 208); n'o băut pălincă de la Jíd (Rákşa, uo. 214); N'ič pāl'inca nu o lasă (Vámfalu. BARBUL, i. m. 59); dă pălincă şi ceva să mînce (Avasfelsőfalu. BRĂILOIU, i. m. 75); – Beau o leacă d'e palincă (Farkasrév. Mármaros m. PAPAAGI, i. m. 21); Palinca ȝ-oj îndulci (Sajó, uo. 120); Palinčuţă d'e ȝea tare (Barcănfalva, uo. 123). Mármarosban igen gyakori a ruszin eredetű *horilcá, horincá* is (rusz. *horjúka*): o uiagă de horincă (Batiza. BIRLEA, i. m. II, 78); Beam horincă pipărată (Nánfalva, uo. 98); cu ȝipoş d'e pă masă şî cu horincă (Krácsfalva. PAPAAGI, i. m. 164); Care horilcá nu bea (Izaszacsal, uo. 32).

Származéka: *pálinkie* 'locul unde se fierbe ȝuica' (Am fost şi ieu la pálinkie la Halmei. Nagygerce, 271).

Palţău (< *pálca*): on palţău cu perţ 'pántlikákkal díszített menyegzői bot' (Ugocsa m., 168). Régebben az un. *cemători* 'meghívó legények' zörgőkkel és pántlikákkal ellátott bottal a kezükben hívták meg a lakodalmi vendégeket (botă cu zurgalauă şî perţ). – Szatmár megyében is meg van a *palţău*, vagy *botă*, amelyet szintén

pántlikák (*partă*, tb. *perț*) és csörgők (*țurgalauă*) díszítenek (MUȘLEA, i. h. 153).

Partă (< *părta* 'pántlika'): n'am birtoc, numai parta pingă clop (Bocskó. 197); – partă sau pantl'ică (Szatmár m. BARBUL. i. m. 57). Ld. még *palțau* alatt.

Pedic (< *pedig*): pedic io nu o-am făcut (Batarcs, 196).

Pintileu (< *pendely*): Scurtat-o pintileu (Szárzapatk, 195): – Fusta de pânză se numește „pindileu” (Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 128); Pende-leu 'npăturat (Bikszád, uo. 170).

Pinztarăș (< *pénztáros*): pinztarășu o zîs (Kisgérce, 272). (Rusz. *píntár* 'pénztáros'. BONKÁLÓ, A rahói kisorosz nyelvjárás leíró hangtana, 28).

Pipă (< *pipa*): cu pipa 'n gură (Bocskó, 219); ave o pt'ipă așa de lungă (Szárzapatk. 274); – pipă (Avasvidéke: Magyar–Román Szemle III. 30): – k'ipa cu cănači (Izszacsal. Mármaros m. PAPA-HAGI; i. m. 68); Aveam k'ipă și dohan (Farkasrév, uo. 100).

Pîrjoli (a) (< *perzsel*): cîn am pîrjolit mînelu (Nagygérce, 229); – iarba să pîrjolește (Mikolapatak. Mármaros m. PAPA-HAGI i. m. 38); Cu sprunčeîne poržol'it'e (Szaplunca, uo. 44).

Pîros (< *peres*, *pörös*): Dra-cu o fost pîroș cu Duménezău (Nagygérce, 228); – să-î fie părăș (1702. Borsa. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 45).

Porție (< *porció* 'adó'): iești datori porție (Batarcs, 216); plătim porție (Kisgérce, 194); nu bd'iruiesc a plăti porția

(Bocskó, 218); – să plătească porție (Ráksa. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 180); dare, adecă porție (Komorzân, uo. 184); – Porția musai să iasă (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 232); Și ți-i plăti de porție (Jód, uo. 319); čindzăči d'e crei-țari porție (Szerfalva. PAPA-HAGI, i. m. 170). A *porțieș* 'iobag' szóra Id.: Porțieșu' sáracu' (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 222); Portieșu 'om de rînd, iobag' (Petrova, uo. 283); nemiși și porțieși săteni Vișeuului-de-josu (BIRLEA Ins. mar. 205).

Az 'adag' jelentésű *porció*-ra is van példánk: o porție de fân (Batarcs, 181). Mindkét jelentését szótározza a Lexicon Bu-dense (527).

Magyar–latin eredetű a ru-szin *pórcija* is (a lengyel *por-cya*-ból származtatja BONKÁLÓ, A rahói kisorosz nyelvjárás le-író hangtana. Gyöngyös, 1910. 32).

Potică (< *patika*): de n'ar h'i potica (Nagygérce, 192); – Nu-mai potica o ține (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 170); Dă-i Doamne potica 'n casă (Mózesfalu, uo. 167); Și poti-čele d'in lume (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 17); – La po-tic' am alergat (Budfalva. Már-maros m. BIRLEA, Balade, co-linde și bocete, 60); Dă-i Doam-ne potica 'n casă (Nánfalva, uo. II, 101); Du-te mândru la po-tică (Bárdfalva, uo. II, 228); D'ę-ar aduce pot'ica (Borsa. PA-PAHAGI i. m. 24).

Prăbăli (< *próbálni*): Și o 'ncui, ș'o prăbălesc (Kisgérce, 272); – Prăbăluie, doar' oi ieși (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 54); prăbăluiesc

'a proba, a încercă, a experimentă' (T. BUD, i. m. 81).

Pustă (< *puszta*): Di ce-am făcut cale pe pustă (Batarcs, 196); după o pustă (Kisgérce, 113): – Numai pustă d'alăsa (Farkasrév. Mármaros m. PAPAHAZI, i. m. 108); drumu prin pustă (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 259).

Răcaș (< *rakás*): am văzut un răcaș de femei (Szárzapatk, 273).

Rădie (< *rédia, régyija* marhalevél, marhapasszus': CSÜRY, Szamosh. Szót. II, 265): Cum îi rădia pe boi (Batarcs, 185): Rădia-i scrisă pe față (uo.): – scrie altal r'egh'ie (Nagymadaras. Szatmár m. S. POP: Dacorom. V-1929. 223. Nem érdektelen az egész mondat ideiktatása: „Noroc, ia aci'ți dau d'e felpinz o mnie d'e lei, ș'apoi t'e du la țedulhaz și scrie altal r'egh'ie ca și pociu mere acasă cu zuuă.”). Régi, talán brassói adatot idézhetünk IORGÁTÓL: făceam marfă reghiea pă numele meu (Acte rom. 276-77). DRĂGANU a magyarországi latinságból származtatja (Dacorom. V-1929. 896). Ugyancsak brassómegyei adatot találunk E. MOROIANUNÁL is: vinea cu recie ('permis, pasport'. Hoszszúfalu. Din ținutul Săcelelor. București, 1931. 66). Hunyadés szilágymegyei adatokra ld. VICIU, Glos. 73.

Răgălie (< *regalia* 'úrjog'): ș'o vîndut răgălie aciia (Kisgérce, 213). Rumén értelmzése: „arenda pentru fiertul țuicii”.

Răvaș (< *rovás*): Tăt omu, heľiu omului unde o fost, îl ave pe on răvaș (Szárzapatk, 215); on răvaș însemnat pe botă (Batarcs, 216); – tată gazda are o

listă pe răvaș (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 228); – răvaș (Borsa. Mármaros m. MÁRTON, i. h. 147); Merge birău acasă | Pune răvașu pe masă (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 232).

Repeloghep (< *repülögép*): Repeloghep = îți moare on părinte (Kisgérce, 285).

Roandă (< *ronda*): o roandă de femeie (Kisgérce, 272).

Roit (< *rojt*): In partea de jos, zadia e adausă și locul acesta se chiamă »roit« fiind înădit cu »cănaci« (Ugoosa m., 139); – în partea de jos a gacilor sunt cusuți niște ciucuri numiți »roit« (Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 127); – „Borșenii se mai caracterizează și prin aceea că gatiile lor sunt cele mai lungi, până în dreptul gleznelor, iar la capăt având *roitură* (= împletitură flocoasă)”. (PAPAHAZI, i. m. XXIV).

Rond' (= *rongy*): rond'uri fierbinț (Ugoosa m., 161): „Rond'ile”, adică scutecele (uo. 163); numa pingă rănd' (Batarcs, 280); – Îl spală cu rangiuț, spălătoare de corp, și cu sopun (Mózesfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 62); – să o ungă pe o rantie (Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 78. 1812); In răntii e învăscut (Szaplunca. BIRLEA, Balade, colinde și bocete, 87; Trei cămeși, patru cu randa (Bárdfalva, uo. 304). L. ehhez még TAMÁS: MNy. XXXIX-1943. 389-90.

A *rantie* származékára ld.: am un purcăraș | Rînticos, rînticos (Szárzapatk, '230). Ugyanezzel a szóval van dolgunk a 'cal tână, rău ținut și slab' jelentésű *rânticos* esetében, amelyet S. POP teljesen tévesen a magy.

harantékos (sic!) átvételének tart DRĂGANU ötlete alapján (Dacorom. V-1929. 223). Valószínűleg a rokonjelentésű, *spárticos* képmására alakult a *rantie* szóból.

Rondioș (< *rongyos*): cu acei rondioș de cai (Bocskó, 223); Noa, vidieț rondioș voi (uo.); Vedet, voi rîndioș voi (uo.).

Rujă (< *rózsa*): Crescut-o o rujă 'mplută (Batarcs, 181); Rujă ca dumiñeca (Nagygyérce, 191); – Și mândrucă ca o rujă (Avaslekence. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 165); o rujă de pe câmp (Bikszád, uo. 190); Cu-o rujă mare (Tartolc, uo. 202); Scote ruža din pămînt (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 49); Și ružică d'in gred'ină (Mózesfalu, uo. 20); Să sape rădăcină de pelin negru cu ruje albe (1812. Somosfalva. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 78); La obraz ruže roșie (Izaszacsal. PAPA-HAGI, i. m. 29); cu ruži albe-î îngrădit (Bárdfalva, uo. 3); Să pue ruži în ferești (Bréb, uo. 4); Ca ruža să mîñ-o dee mînie (Krácsfalva, uo. 94).

Săbăciag (< *szabadság*): o d'init on cotună pe săbăciag (Batarcs, 280; magyaros mon-datszerkesztés); săbăčag (Szatmár m. BARBUL, i. m. 52); Dă-mj o lună săbăčag (Farkasrév. Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. 20); Și vină pe săbășag (Jód. BIRLEA, i. m. I, 66); Iuon îi pe săbășag (Bárdfalva. uo. II. 199).

Sabadîș (< *szabados* 'libertus'): sabadîșî nu lucra la domn (Batarcs, 216).

Sălășime (< *szállás* + *-ime*): sălășime de marhă (Kisgyérce, 213); Cîn ș'a fa [ce] jarapăru

sălășime (Nagygyérce, 250). Jele-ntése 'loc de odihnă'.

Sobă (< *szoba*): o mărș la iel în sobă (Kisgyérce, 288: 483); – „soba” – camera de locuit – și „casa mare”, rezervată oas-peților (Avasvidéke. MUȘLEA, i. h. 125); – casele sunt for-mate dintr'un simplu antreu mai încăpător din care dai într'o cameră mai mare numită *sobă* (Mármaros m. PAPA-HAGI, i. m. IX); Să-ș mătoare sobele (Bárd-falva. BIRLEA, i. m. 85).

Sopon (< *szappan*): Bată-v-amaru sopoañe (Nagygyérce, 192); – Cu sopon și cu albele (Batiza. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 79); Din cenușă sopon bun | Și m'ar face soponele | Să să soponiască iele... Io-s albă nesoponită (Bárdfalva, uo. 107); Mîndra meș s'o soponit | Cu sopon d'e-un zlot d'e-argînt (Szaplunca. PAPA-HAGI, i. m. 62).

Sudui (a) (< *szidni*): așa cum o suduit iei (Batarcs, 277); – Când o ghinit bat, suduind (Rákša. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 214); Ie păcat a-l sudui (Mó-zesfalu, uo. 222); Mult o si tă' suduiț (Avasújfalu. BRĂILOIU, i. m. 49); – Lume, nu te-oi sudui (Felsőszelistye. Mármaros m. BIRLEA, Cîntece poporane II, 309); Nu mă suduie când doar-me (Batiza, uo. 310: 222); Ru-sule, t'e-oi sudui (Máragyula-falva. PAPA-HAGI, i. m. 16); El mă suduija' pîn casă (Glód, uo. 36); Și Petreș le-o suduit (Iza-szacsal, uo. 78).

Surzui (a) (< *szerezni*): oi surzui néște oamiñ de acii (Nagygyérce, 283); – surzuięc 'cîștig, agonisesc' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 53).

Sușig (< *szükség*): că m'o lo-d'it sușigu (Nagygyérce, 177); –

Vine târgu, sușăgu (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 178): – avîndu sușig mare (1717. Felsőszelistye. Mármaros m. IORGA, Scris. ard.-mar. I, 235): chitelenindu-mă eũ de sușugurile mele (XVII. sz. vége, IORGA. uo. 233); Cînd aũ fost sușig de fin (c. 1740. BIRLEA, Ins. mar. 60); La vremea cu sușigu (Desze. PAPAHAĞI, i. m. 95); cîn n'ai crișari e sușig (Jód, uo. 233).

Șăbe (< *seb*): cu șăbe în spate (Batarcs, 280).

Șatră (< *sător*): Cum să rășt'iră tîrgu di la șatre (Százpatak, 245); Casa voastă-i sus în șatră (Batarcs, 189. 'magher-niță, șandrama'); – Cu țundréle dela șatră (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 170); – Pinteaa pîn șatră să primbla (Budfalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 91); La mândra pe lângă șatră (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 69. 'pridvor, târnaț'); Și mi-aș pune șatra 'n prag (Felsővisó, uo. 76. 'baracă').

Șohan (< *soha*): Șohan nu n-or poronci (Kisgérce, 201); șohan n'o umblat (Bocskó, 267); n'o fost șuhan nímnic (Százpatak, 268); – Șohan nu o om afla (Bujánháza. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 30); Să nu vadă șohan șore (Avasfelsőfalu, uo. 45); n'o vădzut soare șohan (Avaslekence. MUȘLEA, i. h. 188); n'are șohan copchii (Bikszád, uo. 213); – Șohănită nu-l dezvară (Nánfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 33); N'a avut șohan (Jód, uo. II, 5); Să n'am năroc șohan (Bréb. PAPAHAĞI, i. m. 5); Șohănit năroc să n'ai (Desze, uo. 9); nu să scumk'e șohan (Hernécs, uo. 12); nu né ved'em șohan (Borsa, uo. 26);

n'o fost șohan (Felsőszelistye, uo. 34); noroc șohan să nu-ț ai (Szaplónca, uo. 44); Șohan činst'e nu mni-ai dat (Izaszacsal, uo. 67); Șohănit să n'aveț saț (Máragyulafalva, uo. 76).

Tărcat (< *tarka*): boii mîndrii cei tărcat (Nagytarna, 202); jarapăr tărcat (Nagygérce, 249); – Cal tărcat (Szatmár m. BARBUL, i. m. 53).

Tău (< *tó* 'tó, tócsa, mocsár, pocsolya'): Adăpele-s tăurile (Batarcs, 207); o mărs la tău cu olu de apă (Bocskó, 276); La a meț inimă-i tău (Nagygérce, 146); – un tău de lapte (Avaslekence. Szatmár m. MUȘLEA, i. m. 187); la orice tău (Komorzán, uo. 222); unde-o fost mai răle locuri, în tăuri (Bikszád, uo. 228); – Unde-i tăuțu' mai lat (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 158); Tăt'e mor broașt'ele 'n tău (Farkasrév. PAPAHAĞI, i. m. 58); Cîn 'ngeață tău vara (Batiza, uo. 122).

Teleciu (< *telek*): O d'înit ingileru tîrzîu, o făcut napă, teleciu (Kisgérce, 214); on telec de douăzăci și șasă de holde (Batarcs, 217); – aũ dat telecul săũ, cu pămînt cu totu pe sama beserici (Szerfalva. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 184 85.1776/77).

Telepădui (a se) (< *telepedni*): S'o tilipăduit pe locu acela (Nagygérce, 209); Ungurii s'o telepăduit (uo. 210); – s'o telepăduit aici (Mózesfalu. Szatmár ni. MUȘLEA, i. h. 124).

Teminbgirău (< *törvénybíró*): o pus teminbgirău lîngă iel (Kisgérce, 212). A *törvény* rumén megfelelője egyébként *turvin*, ld. pl. *turvin* 'Versammlung, Beratung' (Maidan. Bánság. WEIGAND, Jahresb. III,

329). A szó jelentése SCURTU értelmezése szerint 'ajutor de primar'.

Timitiu (< *temetõ*): di la timitiu marhilor (Batarcs, 263); La timitiu aiesta rumînesc (Kisgérce, 272); – Bucurã-te temeteu. (Bujãnhãza. Szatmãr m. BRãILOIU, i. m. 32); Cine me' la temeteu (Avasfelsõfalu. uo. 40); Şãde-a-umbrã 'n temeteu (Avasújfalu, uo. 57); Bosãrcãi.. ies noaptea din temeteu (Rãksa. MUŞLEA, i. h. 215); – la temeteu (1805. Szaplonca. Mãmarnos m. BIRLEA. Ins. mar. 171); temeteu in pãrţi l-am scos (1807. uo. 170); La portiþã 'n temeteu (Budfalva. Mãmarnos m. PAPAHAZI. i. m. 3); La feþiorî d'e temet'eu (Farkasrãv, uo. 19); Bucurã-te temeteu (uo. 69); sã nu-l înrõape în þint'irim şî 'n temeteu (Rozãlia, uo. 84); Nici în sfãntu temeteu (Jód. BIRLEA, Balade, colinele şî bocete, 22); Temeteu-i îngrãdit (Alsórõna, uo. 126); Otavã prin temeteu (Nãnfalva, uo. II, 117); loc în temeteu (Bãrdfalva, uo. II, 30).

Tistaş (< *tiszta* +*-aş*): Ru-mîni tistaş o fost mulþ (Batarcs, 217); pe obraz şî pe ochi n'are pãr, îi tistaşã (Kisgérce, 268); on loc tistaş în drum (Szãrazpatak. 273); o fost om tistaş (Nagygérce, 279); – O oalã aþa kistaşã (Mózesfalu. Szatmãr m. BRãILOIU, i. m. 62); Ion rãmãne chistaş (Mózesfalu. MUŞLEA, i. h. 200); i s'õ rupt coasa pã locu tistaş (Kányahãza, uo. 227); tistaş 'rein' (Tartolc. WEIGAND, Jahresb. VI–1899. 81).

Tizãdie (< *tized*): boctãrie o mãrs pe tizãd'ii, patru tizãd'ii, opt boctãri pe noapte (Kisgérce, 213). A szó a községnek tizedek szerinti múltbeli tagoltságára

utal (Kétegyházán is használatos a hasonló jelentésű *tizedea*. S. gy.).

Topancã (< *topánka*): Toamna şî iarna femeile poartã în picioare opinci sau „topãnci” (ghete) (Ugocsa m., 18); – Mi-reasa... în picioare are „topãnci” (Rãksa. Szatmãr m. MUŞLEA, i. h. 153); Mñ-ar lua topãnci cu þinte (uo. 173). A ruszinban: topãncy: 'cipõ' (Trebusa-Fehãrpatak. S. gy.).

Tornaþ (< *tornác*): târnaþ (Ugocsa m., 135); s'õ culcat în tornaþ (Batarcs, 280); – La cele mai multe case gãsim un „tãrnaþ” prin care se intrã (Szatmãr m. MUŞLEA, i. h. 125); Meri în capãtu tornaþului (Komorzán uo., 221); târnaþ (Kismajtény, Tókésbãnya. MÃRTON, i. h. 152); tãrnaþ (Avasfelsõfalu, uo.).

Trufãli (< *trufãlni* 'tréfãlni'): Acolo „trufãlesc” împreunã (Ugocsa m. 166); – trufãlesc 'glumez' (Szatmãr m. BARBUL, i. m. 54); – a trãfui 'a glumi' (Jód. Mãmarnos m. PAPAHAZI, i. m. 235). A *trufãlesc* mellett megtaláljuk a *trufã* 'glumã' (< *trufa*) főnevet is (BARBUL, i. m. 54; PAPAHAZI, i. m. 235).

Þimbãraş (< *cimbora* +*-aş*): ca sã h'iu þimbãraş (Bocskó, 277).

Þintîrim (< *cinterem*): Nu mã 'ngroape 'n þintîrim (Batarcs, 207); Bucurã-te þintîrim (Nagygérce, 233); peste þimþîrim (Batarcs, 282); – Pã din jos de þintirim (Komorzán. Szatmãr m. MUŞLEA, i. h. 165); Bucurã-te, þintirime (Avasújfalu. BRãILOIU, i. m. 58); Bucurã-te sintirim (uo. 16); þintirim (Avasfelsõfalu. MÃRTON, i. h.

128); țink'irim (Kismajtény, uo.); – țintirimul besariciî. (1725. Borsa. BIRLEA, Ins. mar. 45); s'aũ cunoscut roa pe iarba în țintirim (1772. Leordina, uo. 128); Însemnarea țintirimurilor (1805–6. Szaplonca, uo. 171); Nici în verde țintirim (Jód. BIRLEA. Cânt. pop. I, 103); Pe din sus de țintirim (Bárdfalva, uo. II. 23); să nu-l îngroape în țint'irim (Rozália, PAPAHAĞI, i. m. 84): Cu iarbă dîn țint'irim (Batiza uo. 122).

T. BUD, i. m. 83 megjegyzi, hogy a „țintirim = cimitir lângă biserică, dacă e afară din sat, se numește *temeteu*, pl. *temeteauă*.” Vö. még A. ȚIPLEA i. m. 117. – Ld. még *cintirim* alatt is.

Uioș (< *ujjas*): Sumanul bărbaților se chiamă „uioș”. E lung până din jos de șale, făcut din lână de oaie de culoare albă (Ugocsa m., 17); – uioș (Szatmár m. CANDREA, i. m. 38).

Urbariș (< *úrbéres* + *urbariu*): Cîia care lucra la domn, era urbariș (Batarcs, 216).

Vaioage (pl. t. < *vályog*): bârnela sunt înlocuite cu „vaioage”, pămînt în formă de cărămidă nearsă (Ugocsa m., 135); – Țîgani, cîn fac vaioage (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 223).

Összeállításunkból kihagytuk azokat a szavakat, amelyek eredetére nézve különböző okoknál fogva nehéz volna egyértelmű, határozott álláspontra helyezkednünk. Ilyen szó pl. a *jordă* 'nuia, vargă' amelyet a DAcR. szláv eredetűnek tart ugyan, de helyenként lehetségesnek tartja a magyar közvetítést is (II,² 33). Egy bocskói kurjongatásban fordul elő (Am o mîndră cît o jordă | Nu o pot duce la holdă, 197:136). Az a körülmény, hogy a szövegi -ă hatására több helyen nem következett be a tőszótag -o-jának dif-

Varmegie (< *vármegye*): n-am ținut de Bereg varmegie (Batarcs, 217); – un cotună hormeghiescu (Szatmár m. Rák-sa. CANDREA–DENSUSIANU–SPERANTIA, Graiul nostru, II, 61); – oarmeghe 'comitat, județ' (Mármaros m. T. BUD, i. m. 80); N'içi la casa Oarmegi (Máragyulafalva. PAPAHAĞI, i. m. 15); m'am dus d'e bună voie la Oarmegi în Siget (Aknașugatag, uo. 170). Egy 1593-ból keltezett osztálylevelben: de cătră slavită varmegie (MIHÁLYI, Máram. dipl. 639).

videră ld. *d'idără*.

vigan ld. *d'igan*.

Zar (< *zár*): O băgat cheia ș-o fost în vreme la zaru ăla (Kisgérce, 290); – Și sare zarul (Kányaháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 227); descuia toate zarurile (Avasújfalú, uo. 227); zar (Kismajtény, Tökésbánya, Avasfelsőfalú. MÁRTON, i. h. 155); – lăcată și zar (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 54); Pusă-i lăcată și zar (Jód, uo. 47); Pusă-î lăcată și zar (Sajó. PAPAHAĞI, i. m. 120); Zarul d'ela ușă (Farkasrév, uo. 145); limbúța la zar (Barcănfalva, Borsa. Márton, i. h. 155).

Zăslău (< *zászló*): on zăslău mîndru (Batarcs, 181); – zăslău 'flamură, steag, stindart' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 55).

tongálódása (ld. a *joardă* alakot), talán újabb átvételre utal. Fel-tűnő azonban, hogy a MTsz. *zsorda* 'pálca-vastagságú hosszú ág, hosszú karó, pózna' szavunkat csak Erdélyből ismeri s ez viszont a rumén eredet mellett szóló szóföldrajzi körülmény.

Hasonló, nem egészen mellőzhető nehézségekkel állunk szem-ben a rum. *dutcă* (kicsinyítve: *dutcuță*) esetében, amelyet az MEtSz. elavulófélben lévő, csak a székelységben használatos *dutka* 'négykrajcáros pénzdarab, kisértékű pénz neme' szavunk átvételé-nek tart. BRÜSKE és DRĂGANU azonban a ruszinból származtatják (vö. Jahresb. XVI-XIX–1921. 24; Dacorom. IV–1927. 1079). Való-színű, hogy ez az eredetileg Lengyelországban vert pénznem több forrásból került a ruszinba és a ruménbe, aminthogy a pénz-nemek nevei gyakran a vándorszavak bonyodalmas útjait járják. Érkezhetett a szó északról, Ugocsában, valamint Mármarosban lehet magyar eredetű is (ld. De-ai călca tot pe dutcuță: Száraz-patak, 169; Trei ouă de-o dutcuță: Bárdfalva Mármaros m. BIR-LEA, i. m. II, 306:189; o dutcuță d'e dzăce creștari: Izaszacsal. PAPAHAĞI, i. m. 167).

SCURTU megjegyzi, hogy Turc községet az 1940. évi csapat-összevonások közbejötté miatt nem látogathatta meg (AAF. VI, 123). Gyűjtését tehát kiegészíti az az anyag, amelyet egy hallga-tóm 1941. nyarán öthetes turci tartózkodása alatt gyűjtött.¹ Ez az anyag – bár nem bőséges – mégis sejteti, hogy módszeres helyszíni kutatások eddigi ismereteinket messzemenően egészíte-nék ki. Addig is a fentiek kiegészítéseképpen álljon itt a következő turci szójegyzék:

Ač 'dulgher' (< *ács*, 94); *Adăușag* 'datorie' (< *adósság*, 94); *Alegădui* (< *elégedni*, 67: pentru asta n'o fost alegădui); *Ardă-măli* (< *érdemelni*, 64: Macar cum o fost, n'o ardămălit); *Astaliș* 'tâmplar' (< *asztalos*, 94); *Baj* (< *baj*, 64); *Bet'ag* (< *beteg*, 94); *Bizui* (< *bízni*, 38: Čiñe 'n tată bizuije, șohan nu să čeluije); *Bocțer* (< *bakter*, 68: Da-ı întrabă bocțeru); *Boiț* (< *bojt*, 76: Că ieșt cu boițurı pã șele); *Bolt* (< *bolt*, 64: s'o dus în bolt; *Burcut* (< *bor-kút*, 64: fãrinã d'e burcut 'szódabirkarbóna'); *Čelui* (< *csalni*, 38: șohan nu să celuije); *Clăpač* (< *kalapács*, 64: adă un clăpač); *Clop* (< *kalap*, 90); *Cóčie* (< *kocsi*, 44); *Copãrșeu* (< *koporsó*, 94); *Covač* (< *kovács*, 64); *Čont* (< *csont*, 94); *Čorozlã* (< *csoroszlya*, 90; az eke alkatrésze); *Čuf* (< *csúf*, 75: Ši čufu fečorilor); *Čufului* (< *csúfolni*, 75; Čiñe m'ó čufuluit); *Dãrab* (< *darab*, 64:

¹ Dávidovics Sándor, *Cercetări lingvistice în Turf* (Szakdolgozat).

Oi aduče ieu čeva dărab d'acasă); *Dohăni* (a *dohan*-ból képezett ige. 66: c'am dohănit); *Dugău* (< *dugó*, 94); *Făgădău* (< *fogadó*, 94); *Fărăgău* 'bardă' (< *faragó*, 94); *Fed'eu* (< *fedő*, 43: am păsăluit acolo la օlă un fed'eu); *Fered'eu* (< *feredő*, 94); *Filiherț* (< *felhérc*. 90); *Foglalău* (< *foglaló*, 90; a szekér része); *Gač* (pl. t. < *gatya*, 90); *Găzdan* 'bogătaș' (< *gazdag*, 94); *Ghep* 'mașină' (< *gép*. 94); *Gută* (< *guta*, 65); *Hăitui* 'a vîna' (< *hajtani*, 92); *Hamiș* 'viclean' (< *hamis*, 94); *Haromfogău* (*harapófogó*, 94); *Haznă* (< *haszon*, 57: n'am avut nič o haznă din iel); *Hed'* (< *hegy*, 76: In pօlele hed'ului); *Hibă* 'greșală' (< *hiba*, 95); *Hibaș* (< *hibás*, 64: un cal hibaș d'e ot'); *Holdiță* (< *hold* + *-iță*, 88: D'e če holdiță d'e grîu); *Hordău* (< *hordó*, 95); *Hunțfut* (< *huncfut*, 92); *Ielentiș* (< *jelentés*, 95); *Ilăstrău* (< *élesztő*, 64: S'o dus în bolt... după ilăstrău); *Iștalău* (< *istálló*, 95); *Lacău* (< *lakó*, 95); *L'eučuri* (pl. < *lőcs*, 90); *Lipid'eu* (< *lepedő*, 95); *Loiștrom* (< *lajstrom*, 40: O făcut loiștrom); *Luhăr* (< *lóhere*, 95); *Lupoș* (< *lopótök*, 43); *Meghiș* (< *mégis*, 95); *Mind'ar* (< *minygyár*, 64: Mind'ar ți l-oj tra); *Mint'enaș* 'îndată' (*menten* + *-aș*, 92); *Mnirișig* (< *nyereség*, 95); *Mulătui* (< *mulatni*, 48: s'o mulătuit tătă dzîușa); *Musaș* (< *muszaj*, 64: că-ș musaș să dau); *N'alcoș* (*nyalka* + *-oș*, 64: Pă rînd iș n'alcoș omu); *Ocaș* 'cuminte' (< *okos*, 95); *Ovor* 'curte' (< *udvar*, 95); *Pălincă* (< *pálinka*, 95); *Plăibăș* (< *plajbász*, 95); *Pocroș* (< *pokróc*, 95); *Popt'iroș* (< *papiros*, 95); *Rablău* (< *rabló*, 95); *Rendău* (< *rendőr*, 70: Rendău, dacă o cătat țedula); *Rîngot'i* 'a se învârti' (< *rángatni*, 85: Mîndră nu t'e rîngot'i); *Rît* (< *rét*, 95); *Rudă* (< *rúd*, 90); *Ruža* șorelui 'floarea soarelui' (< *rózsa*, 93); *Sabău* (< *szabó*, 70: sabăul ăla care i-o curuit čucuri); *Sudui* (< *szidni*, 69: o prins a sudui); *Șăjnăli* (< *sajnálni*, 95); *Șaroglă* (< *saroglya*, 87: Pă șarogla carului); *Șogor* (< *sógor*, 65: Șogore, iș globu ăla); *Șohan* (< *soha* + *-n*, 81: Șohan nu-s cu voșe bună); *Tașcă* 'giantă' (< *táska*, 95); *Tău* (< *tó*, 80): L'a meș irimă iș tău); *T'istaș* (< *tiszta* + *-aș*, 95); *Trușă* 'glumă' (< *trufa*, 95); *Țedulă* (< *cédula*, 69); *Ușoș* (< *ujjas*, 90); *Valău*, (< *válu*, 80: Ca ši vara la valău); *Vid'er*, *D'id'er* 'găleată' (< *veder*, *vödör*, 95); *Žinor* (< *zsinór*, 65: care o lod'i mai mult la žinor; tekézésnél használt kifejezés).

A több évszázadra terjedő együttélés a magyarsággal, a magyar műveltséggel és a magyar néppel – a fentiek bizonyossága szerint – tehát nemcsak az állami és közigazgatási műszókincs elemeivel (*fișpan* < *főispán*, *jîndar* < *zsandár*, *cotună*, *catană* < *katoná*, *pandur* < *pandur*, *solgobd'irău* < *szolgabíró*, stb.) gyarapí-

totta az új életformákkal megismerkedő ruménséget, hanem a mindennapi élet nem hivatalos jellegű, s éppen ezért sokkal mélyebben gyökerező szókészletét is közvetítette.² De pusztán lexikálisnak sem minősíthetjük a magyar hatást. A kétnyelvűség mindmáig megszokott jelenség Ugocsában, ahol különösen az idősebbek közül ma is sokan beszélnek magyarul s így magyaros észjárást tükröző mondat szerkesztések gyakran fordulnak elő: 'nu bd'ruiesc a plăti porția' = 'nem bírom megfizetni az adót' (Bocskó, 218), 'nici de hir nu le-am auzit' = 'hírt sem hallottam róluk, hírből sem ismerem őket' (uo. 226), 'di ce o spus la níp afară, că n'o fost slobod să spuie' = 'miért beszélte ki a népnek, holott nem volt szabad beszélnie' (Kisgérce, 92), stb. Látjuk tehát, hogy puszta szóátvételeknél többről van szó.

Eléggé meglepő, hogy a jó húszévnnyi trianoni időszak oly csekély mértékben módosította az ugocsai és általában az erdélyi ruménség népi szó- és kifejezőkészségét. MUȘLEA pl. tíz évvel Trianon után arról panaszkodott, hogy a szatmármegyei ruménség változatlanul tovább használja a magyar közigazgatási műszavakat. Azt is szóvátette, hogy az avasvidéki görög-katolikus papok odahaza, családi körben, magyarul beszélnek.³ A közigazgatási műszavak az ugocsai rumén népnyelvben sem tűntek el, sokkal jobban összenőttek a falu hagyományörző életével, semhogy máról-holnapra eltűnhettek volna. Még a népköltészet is befogadta őket, a bíró, a szolgabíró, a főispán, a zsandárok gyakori szereplői a különféle versben elbeszélte eseményeknek, különösen a kurjongatásoknak éppúgy, mint a jegyző és a pap (*notarăș, popă*). A bíróról pl. a következő kurjongatások szólnak SCURTU gyűjtésében:

² Ld. erre *A magyar eredetű rumén kölcsönzavak művelődéstörténeti értékelése* c. dolgozatunkat: ETI-Évk. 1942. 349–94.

³ „Și astăzi, după zece ani dela Unire, aproape toate numirile funcțiunilor administrative și diferiții termeni tehnici au rămas ungu-rești. E extrem de trist – și totuși trebuie să o spunem – că unii din preoții Oșenilor continuă să vorbească, în familie ungurește.” (AAF. I, 133). – Sokkal derűlátóbban ítélte meg a rumén köznyelv hatását a mármarosai rumén népnyelvre Papahagi (ld. i. m. LIV. 1.). A román tiszttek tekintélyének tudja be, hogy a *placă* 'tessék' helyett a *poftim* 'terfoglalásáról' számolhat be. Sajnálja, hogy ez a kifejező „latinizmus” a prózai *poftim*-mal szemben tért veszít. A latinizmus persze csak anyagában latin, szellemében a magyar *tessék* utánzata! – Ugyancsak Papahagi említi, hogy a mármarosiak a következő mondattal szokták kigúnyolni a sok magyar szót használó szatmáriakat: „o fost mare harvizu și a dus tâte boroshordauăle d'in sinaș k'ert” (i. m. LXIV–V; Drăganu: Dacorom. IV–1927. 1074), azaz „nagy árvíz volt s a szénáskertből mind elvitte a boroshordókat”.

Morfi tai, bgirau batriin,
Be si apa, nu tat d'in,
Ca-i sari din bgiraiie
Si ti-or puhe sub calcie!
(107. sz.)

Tri cuite am la mine,
Nici unu nu taie bine,
Da taię-or iele 'n sau,
Pa spatiia la bgirau!
(125. sz.)

Cite mandre-am avut ieu,
N'o avut solgobgirau!
(161. sz.)

Még kevésbé képezheték az államhatalom függvényét a nem közigazgatási szavak. Az államhatalomra támaszkodó köznyelv kétségtelenül hódított, de inkább a városokban, a falvak népe kevésbé érezte a „regáti urak” nyelvének nivelláló hatását. A hagyományörző népnyelvi és az egységesítő köznyelvi erők kölcsönhatását érdemes volna külön tanulmányban megvizsgálni. A bocskói Vasile Paleşnic pl. használja az *a reuşi* igét és a köznyelvi *şcoală* szót: o gatat şi iel şcolile, da n'o răuşit să h'ie şi iel popă (220). A batarcsi Marta Bricioc pedig egy sereg magyar szó kíséretében az *animal* 'állat' ismeretét árulja el: două cioante de animale di la timitiu marhilor (263). Egy másik szövegben az *inimic* 'duşman' szóval: találkozunk (226). Érdekes megfigyelni, hogy ezek az előkelőbb nyelvrétegbe tartozó szavak is a népnyelvi kiejtés szokásaihoz alkalmazkodnak. A hagyományörző magatartás a magyar eredetű helynevekkel kapcsolatban is megmutatkozik. Dülőneveket ugyan nem közöl SCURTU – s ez az ilyen természetű rumén folklorisztikai munkák megszokott helynévgyűjteményeit szem előtt tartva, eléggé felötlő – de falu- és városnevekre hivatkozhatunk az ő szövegei alapján is. A szatmármegyei Sárközt pl. a román közigazgatás *Livada*-ra keresztelte át, ennek ellenére azonban az öregebbek nemzedékéhez tartozó kiskércei Tămaş Ştreangu régi jó magyar eredetű nevén emlegeti: Am avut un domn tare bun, aici în Şartiuz o şazut (272). MUŞLEA említi, hogy Avasújvárost a rumének *Iuarăş*-nak nevezik, bár hivatalosan *Oraşul-Nou* lenne a neve⁴ Fővárosunk neve: *Pest* is előbukkan egy kiskércei kurjongatásban, amelyben kedvesét magasztalja a legény:

⁴ AAF. I-1932. 121.

C'a me mîndră Mărică,
Nu-i în tătă D'erța-Mnică,
Nici în Tur, nici în Boiñești,
Poate nici în Căliñești,
Numai o mîndră la Peșt!
Nici aceia nu-i așe,
Numai samîna cu ie!⁵

Talán valamelyik magyar népmese hatását kell sejtenuk a *Cenușosu* c. népmesében előforduló *Tiuca-Varoș* és *Liba-Varoș* (< *Tyukváros*, ill. *Libaváros*) elnevezésekben (226. l.). A mesebeli császár kénytelen a mindenki által lenézett hamupipókeszerű legénykét vejjül fogadni mert ennek sikerül megszereznie leányának gyűrűjét. A fiatalokat azonban nem engedi be a palotába. Egy kiérdemesült baromfiólba költöznek, de a vót ez nem keseríti el. Álöltözetben siet apósa segítségére, ellenségeit sorra megveri s mikor a császár érdeklődik, hogy hová való, ezt feleli: Ieu sunt din Tiuca-Varoș și din Liba-Varoș. A császár nem érti el a célzást. Csak mikor kiderül a hős kiléte, vonulhatnak be a fiatalok a palotába. E mesével kapcsolatban egyelőre meg kell elégednünk annak leszögezésével, hogy az ugocsai rumén népmesékben akadnak magyar nevű képzeletszülte helységek.

Az eddigi gyűjtések alapján összeállítható magyar eredetű szóanyag túlnyomóan olyan elemekből áll, amelyek más vidékeken is előfordulnak. A magyar elemek kutatása, sajnos, még nem jutott el odáig, hogy az egyes románlakta, vagy vegyes lakosságú vidékeken az egyes községekig lehatoló tájmonográfiákat valósítsa meg, s így ma még nehéz volna pontosabban körvonalazni, mi az, ami csak bizonyos szűkebb környezetben, ami szélesebb övezetben s végül, ami az erdélyi közrumén népnyelvben terjedt el s gyökeresedett meg. Nagy valószínűséggel állítható azonban, hogy pl. az *a se alepădui* ige inkább csak az erdélyi ruménség északi és nyugati települési sávjaiban fordul elő⁶, ahol egyébként is nagyobb számú magyar eredetű jövevényszóra számíthatunk, mint az ilyenekben szintén nem szűkölködő hunyadi, szebeni és fogarasi ruménségnél. A helyhezkötöttséget, egyre jobban megszokó és az ezzel kapcsolatos életformákat mindinkább elsajátító ruménség egy másik 'megállapodni, letelepedni' jelen-

⁵ 201. l. 181. sz. Az itt előforduló községek: Kisgérce, Túrterebes, (v. Túrvekonya), Bujánháza és Kányaháza.

⁶ Hasonló jelentésű a békésmegyei ruméneknel használatos *a se alipui*. Vö. ehhez NyK. XLVIII–1931. 96. Bihari adatokra ld. DAcr. I, 118.

tésű igét is átvett: *a se telepădui*, amelyet Szatmár megyéből és Ugocsából ismerünk (ld. fenn)⁷. Egyéb idevágó szavak mellett, amilyenek *birtoc*, *birtocoș*, *heliu*, *iosag*, *teleciu*, *temeteu*, *șintirim*, ki kell emelnünk a *lăcădam* 'locuință' szót, amelyet szintén csak Szatmárból és Ugocsából ismerünk. A ritkább előfordulású magyar eredetű táj szavak közé tartoznak még a *batăr*-ral rokonjelentésű *bar*, továbbá *bd'izaș*, *bocor*, *căzal*, *cheș*, *fărăgău*, *foaș*, *a se foitui*, *hęd'*, *jebchendeauă*, *a măzălui*, *mindiar*, *n'ip*, *păitaș*, *pedic*, *răcaș*, *repheloghep*, *roandă*, *șăbe*, *a trușăli*, *zășlău*. Erős magyar-rumén kétnyelvűségre mutatnak az efféle határozók és kötőszavak: *bd'izaș*, *mindiar*, *pedic*, amelyekre csak északerdélyi adataink vannak, míg pl. a *mintinaș*, *șohan* az erdélyi rumén nyelvben mindenütt otthonos.⁸

Sokkal szerveesebb lenne a magyar hatásokról rajzolt kép, ha SCURTU rendszeresen összegyűjtötte volna a népviselet, a földművelés, a gazdasági udvar, a házépítés és az állattartás műszókincsét. Az itt ismertetett anyag tehát sok szempontból alapos kikészítésre szorul s nem tarthat igényt a teljességre. Bizonyítja ezt a turci gyűjtés is (ld. fenn), amely ötletszerűsége ellenére is nagyszámú olyan magyar elemet tartalmaz, amelyet nem találunk meg SCURTU dolgozatában, pedig feltehető, hogy legtöbbje – ha ugyan nem valamennyi – a többi rumén lakosságú

⁷ A mőzesfalvi Ion Moș szerint a mőzesfalviak ősei a mármarosai Bárdfalváról jöttek: „o fost oarece om ou patru feciori, cu oile o ghinit la deal, aici la Hută, ș'apoi s'o telepădui aici, ș'apoi o făcut sat.” (Mușlea, i. h. 124). – A nagygercei Ion Coțan szerint a falut mármarosiak és moldvaiak alapították: altu o viiit di la Maramureș, altu di la Rumânia [a *România* népi alakja], di acolo din Răgatu cătă Rusăia.” Ugyanő mondja, hogy a rumének megelőzték a magyarokat: „Rumîni o fost tilipăduiți aici mai întii” (209–10). A ruszinokat nem is említi. – Az ilyenfajta néphagyomány sokszor lehet hasznos a településtörténész számára, de legtöbbször felülvizsgálatra szorul. Egészen más természetűek azok a legendás elképzelések, amelyek a kontinuitás felülről terjesztett tanának beszüremkedését bizonyítják. A turci Dumitru Leș pl. a legteljesebb jóhiszeműséggel jelentette ki, hogy a rumének három-négyszáz éve lagnak a környéken, ahová a tatárverő Traján császár telepítette őket: „D'apoi Rumîni o d'init ajiče amu-s tri patru sute de ai. I-o adus Traian, care i-o prăpăd'it pă Tătari, cari o fost aci.” (Dávidovics, i. h. 35). A 75 éves Dumitru Leș Ferenc József előtt emlegeti még Árpád királyt, Szent Istvánt és Mária Teréziát. – Kolostorok környékén, úgylátszik, nem ritkaság az olaszországi eredet tudós legendájának leszállása a nép körébe. A mármarosmegyei Jód templomának sekrestyése szerint: bătrîniș gičeau că ei o ziit d'in țara Tălianelui, că d'e-acolo șimt'em noi (Papahagi, i. m. 158).

⁸ A *mintinaș* 'îndată' Moldvában is felbukkan (Munții Sucevei, Șezătoarea II, 42).

ugocsai faluban, sőt igen gyakran egész Erdélyben, esetenként pedig még a Kárpátokon túl is előfordul. Ezeket is lehetőleg a hozzáférhető szatmári, mármarosói és egyéb vidékekről származó adatok kíséretében soroljuk fel:

Ač (< *ács*): aci (Kismajtény. Szatmár m. MÁRTON, ETI-Évk. 1940/41. 122); ač 'lemnar' (BARBUL, i. m. 42); – E mesterség-névre legrégebb adatunk Coresi 1560/61. évi Evangheliar-jából való (DRĂGANU, Alciu, aciu: Dacorom. IV–1927. 750–51).

Adaüşag (< *adósság*): adaüşag 'dătorie' (BARBUL, i. m. 42). ALEXICS szerint még Bihar és Aradmegyében használatos (Magy. el. 16–7).

Alegădui (< *elégedni*): alăgăduiesc 'me îndestulesc' (BARBUL, i. m. 43): sau alegăduitu Pop Tamaş din Rogoz cu şogoru seu (1593. MIHÁLYI, Maram. dipl. 638). A szónak a régi mármarosói jogi műnyelvben 'megelégíteni, megegyezni, hozzájárulni' jelentése volt. Vö. még: au fostu la alegădaşu acesta (no. 638). Egyéb észak-erdélyi adatok: s'au alegăduit vidicul pre acea... s'au fost alegăduit atunci (c. 1682. Szamosmakód. Beszterce-Naszód m. IORGA, Documente româneşti din archivele Bistriţei II, 33. Bucureşti, 1900); mă al'egădesc 'mă aleg cu ceva, megelégszem' (AL-GEORGE FL., A Felső Nagy-Szamos völgyének román nyelv-járása, Budapest, 1914. 33); alegădesc 'îndestulesc pe cineva', mẽ alegădesc 'mă îndestulesc' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna, 1890. 334); alegăduesc 'megelégszik' (MOLDOVÁN, Alsó-*fehér vármegye román népe: Alsófehér vármegye néprajza I*², 809. Nagy-Enyed, 1899); mă alegădesc 'megelégszem' (HETCO

J., A berettyómenti román nyelvjárás. Belényes, 1912. 44.). Ld. még DAcR. I, 106 és MÂN-DRESCU, Elem. ung. 34–5.

Újabbkori mármarosói adatot nem ismerünk (vö. pl. Cu hore s' o d'estul'it: PAPA HAGI, i. m. 42).

Ardămăli (a) (< *érdemelni*): ardămălesc 'érdemel' (Alsó-*fehér m, MOLDOVÁN, i. m. 809*); dermeli (CABA V., Szilágy vármegye román népe, nyelve és népköltészete. Bécs, 1918. 96); ardēmēlēc, ardēmlēsc: Copilul bun ardem(e)leşte să fie lăudat (STAN V, Magyar elemek a mőcok nyelvében. Nagy-Szeben, 1908. 25); adărmăli 'érdemelni' h. n. (N. GEORGESCU-TISTU: Dacorom. III–1924. 1092); dărmăli: çe sokot'eşt'î kă dărmălēşti 'ce que tu crois que ça vaut' (Bihar m. Bull. Ling. IV–1936. 135).

Szatmár és mármarosmegyei adatokat nem ismerünk.

Astaliş (< *asztalos*): Copîrşău îl cumpără dela astaliş (Mózesfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 66); Copîrşău astalişu îl face (Avasfelsőfalu, no. 76); astalişu (Tőkésbánya. MÁRTON, i. h. 123); – am plătit la astaluş (c. 1750. IORGA, Scris, ard.-mar. I, 54); astalişu (Barcánfalva. Mármaros m. MÁRTON, i. h. 123); staliş (Borsa, uo.).

Burcut (< *borkút* 'savanyúvíz forrás'): Borcutu o fost din bătrâni, de mult (Bikszád. Szatmár m. MUŞLEA, i. h. 228); Altu n' o băut borcut (Kányaháza, uo. 171); – Beă-mi-aş

vin și cu borcut (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 291). A szó általában ismeretessé vált az erdélyi borvíz (rum. *borviz*) révén. – BERNEKER etimológiai szótárában a ruszin nyelvjárások *borkut*, *burkut* szavát a *b rkati* származékaihoz sorolja s ezért a a DAcR. is ruszin eredetűnek tartja a magy. *borkut* szót, azt írván, hogy a ruszin szó a magyarban csak népetimológiával került összefüggésbe a *bor*-ral és a *kút*-tal. Ezért az erőltetett ötletért nyilván a DAcR. szerkesztője felelős. E téves származtatás további terjedésére és cáfolatára vö. MEtSz. I, 474.

Clăpač (<*kalapács*): *călăpač* 'ciocan' (Szatmár m. BARBUL, i. m. 44); *clopaciu* (Szatmár m. Magyar-román Szemle III, 235): – *călăpaciu* (Alsófehér m. MOLDOVÁN i. h. 810); *colopaciū* (STAN, i. m. 31); *kălăpac*, *kolopac*, *klăpac* (Arad, Bihar m. ALEXICS, i. m. 68); *călăpač* (Szilágy m. CABA, i. m. 95); *clăpač* (Berettyóvidéke. HETCO, i. m. 45).

Mármarosi adatunk egyelőre nincs.

Čorozlă (<*csoroszlya*): *čorozla* (Avasvidéke. BARBUL, i. m. 56); – *ciorosla*, (Alsóbereg-szó. Szilágy m. BOCĂNEȚU: Codrul Cosminului II/III, 164); *cioroslă* (Kusaly. Szilágy m. VICIU. Glos. 31); *cioroslă* 'fierul în formă de cuțit, fixat în grindeiul plugului, care face tăietura pe care o întoarce cormănul' (Beszterce-Naszód m. ? PAȘCA. Glos. dial. 18); *tšoroslan* 'Pflugschar' (Vaskóh. Bihar m. WEIGAND, Jahresb. IV – 1897. 332); *čoroslanŭ*, *čorosklanŭ*, *čoroslanŭ*, *čyurusklan*

(Bihar m. Bul. Ling. IV–1936. 152–53); *cioroslán* 'cuțitul plugului care taie pământul' (Facsád, Krassó-Szörény m. DAcR. I², 466).

Mármarosi adatot nem ismerünk.

Čufului (a) (<*csúfolni*): *cufulesc* 'bat joc' (Avasvidéke. BARBUL, i. m. 45); – *csufului* (1816. Batrochomyomachia... in Rumuneste de Koncz Jósi: Ungaria IV–1895. 325); *cifuluesc* (az olasz *cifolare*-hoz idomított alak: BOBB, Dict. 206, és uo. 207: *ciufuluit* 'ludificatus'); *ciufŭ* *ciufuleștie* 'batjocura batjocorește' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna, 1890. 345); *Cine m'a ciufuluit* (Felgyógy. Alsófehér m. BOLOGA, Poezii populare din Ardeal. Sibiu, 1936. 84); *Nu te ia nu te iubește | Numa te ciufuluiește* (Kismindszent, uo. 139); *m'ai ciufuluit* 'm'ai întors cum ai voit, m'ai înșelat, celuit' (NOVACOVICI, Cuvinte bănățene. Oravița, 1924. 7.). Ld. még DAcR. I², 497-98.

Dărab (<*darab*): *i-o făcut dărăbuță* (Bujánháza. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 162); *Numai tăt căte-o darabă* („egy darabig”, Tartolc, uo. 173); *Pe un dărăbuț de sat* (Túrvékonya, uo. 179); *câte-un dărab* (Bikszád, uo. 215); – *on dărab de păr* (Petrova. Mármaros m. MÁRTON, i. h. 130); *Tot dărabe oi tăia* (Bárdfalva. BIRLEA, i. m. II, 161); *Dărăburi și sfășii late* (Batiza, uo. 183); *Cu dărăburi de slănină* (Bárdfalva, uo. 215); *un darab d'e munt'e* (Borsa. PAPAĞAGI, i. m. 157); *un darab d'e caș... cât'e o darabă* (Alsóvisó, uo. 173); *cât'e un darab* (Izaszacsal, uo. 167); *darab d'e*

pk'itã (Szerfalva. uo. 170). Erdélyszerte, sőt a Kárpátokon túl is elterjedt szó. Vö. ETI-Évk. 1942. 367.

Dohãnesc (a *dohan* származéka): dohãnesc 'fumez' (BARBUL. i. m. 46):–Dohãnia' moşu 'n cãsuţã Desze. Mãmarnos m. PAPAHAgi i. m. 58); Az alapszóra nézve ld. pl.: dohan 'tãbac, tutun' (BARBUL, i. m. 46); beşicã de porc, de pui dohan în ea (Avasújfalu. Szatmár m. MUŞLEA, l. h. 215); Aveam k'ipã şi dohan (Farkasrév. Mãmarnos m. PAPAHAgi, i. m. 100). Az erdélyi rumén népi köznyelvnek e szava már Sinkay György 1806-ban Budán megjelent Povãtuire cãtrã Economia de câmp című mezőgazdasági kézikönyvében több ízben előfordul (GÁLDI: MNy. XXXIX–1943. 366).

Dugãu (< *dugó*): şî pui un dugãu (Kányaháza. Szatmár m. MUŞLEA. i. h. 226); dugãu 'dugó, astupar' (BARBUL, i. m. 46). – Egyéb adatok: dugan, dugãu 'dop' (VAIDA: Tribuna 1890. 349); CABA, i. m. 96; Transilvania XLVI, 36 (Kolozsvár környéke).

Mãmarnosai adatot nem ismerünk.

Fãgãdãu (< *fogadó*): 'ospãtãrie' (BARBUL, i. m. 46); – colo jos ia fogodãu (XIX. sz. eleje. Somosfalva. Mãmarnos m. BIRLEA, Ins. mar. 77, uo. még fogodarî 'fogadós'); Ţi-oi fa Ţie-un fogodou (Bãrdfalva. BIRLEA, Balade, colinde şi bocete, 19); Şi-m cumpãr' on fogodãu (Jód, uo. 61): De-ar fi fogodãu de piatrã (Bãrdfalva. BIRLEA, i. m. II, 17); Trec pe lângã fogodãu (Batiza, uo. II, 309:220); Şî t'e

du la fogãdãu (Aknasugatag. PAPAHAgi, i. m. 12).

Fered'eş (< *feredő*): fered'eş 'scaldã, baie' (BARBUL, i. m. 47); – Şi sã face feredeş (Bãrdfalva. Mãmarnos m. BIRLEA, i. m. I, 108).

Filiherţ (< *felhérc*): feleherţ 'ceatlãu; un lemn gãurit care împreunã sulişoriî loitrelor' (BARBUL, i. m. 46). – Egyéb adatok: feleherţ 'crucea carului' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna 1890. 350); feleşerţ (CABA, i. m. 88); aşa numitele cruci... sunt prinse prin câte-o verigã de feleharţ (Szelistye. Szeben m. BANCIU: Transilvania XLVI, 33); fêleşerţ (STAN, i. m. 33); feleharţ 'lemnul care cîrmeşte cãruţa' (GREGORIAN, Graiul din Clopotiva. Bucureşti, 1937. 58); fel'eharţ 'crucea carului' (DENSUSIANU, Graiul din Ţara Haţegului, 317), stb. Ld. még DACR. II, 93.

Mãmarnosai adatot nem találunk írott forrásokban.

Foglalãu (csak Turcról ismeretes; a magyar *foglaló* jelentésére Ld. MTsz. 609)

Ghep (< *gép*): un ghep de cotat în pãmânt (Bujãnháza. Szatmár m, MUŞLEA, i. h. 229); ghip (BARBUL, i. m. 48).

Mãmarnosai adatot nem ismerünk.

Hãitui (a) (< *hajtani*): ld. DACR. II, 345, továbbá: hãitu-şesc 'mînã, goneşte, alungã' (BARBUL, i. m. 48).

Haromfogãu (< *harapófogó*): harapãufogãu 'cleşte de fer' (BARBUL, i. m. 48). – Egyéb adatok: haromfogãu 'clesce de fer de scos cuie' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna 1890. 357); haromfogãu (CABA, i. m. 97) ha-rampawã 'tenailles' (Beszterce-

Naszód m. Bull. Ling. VI–1938. 192); hărăpauē (MOLDOVÁN, i. h. 813); harapău 'clește' (Boncnyires. Szolnok-Doboka m. PAȘCA, Glos. dial. 33).

Mármárosi adatunk nincs.

Hibă (< *hiba*): hibă 'eroare, greșală' (BARBUL, i. m. 48); va afla ceva pahiba (sic!) (1820. Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA. Ins. mar. 17). – Egyéb adatok: hiba sa acésta scaunul varmeghii sau tabla o va îndrepta (1784. PUȘCARIU, I., Documente pentru limbă și istoriă II. 108); hibă (HETCO, i. m. 47); calu are o hibă, fečoru are o hibă (Székudvar. Arad m. s. gy.); hibă 'cusur, păcat' (DENSUSIANU, i. m. 320; CABA, i. m. 98): hibă 'nyavalya' (STAN, i. m. 36); hibă (Nagyküküllő m. Tribuna 1884. 582); hibă 'eroare' (AL-GEORGE FL., i. m. 34); pentru mîine nu-î hibă (V. V. HANEȘ, Din Țara Oltului. București, 1921. 117); n'am hibă = nici nu-mî pasă (Munții Sucevei. Șezătoarea III, 15). Vö. még DACR. II, 389.

Hordău (< *hordó*): ăi ca hordău (Kismajtény. Szatmár m. MÁRTON, i. h. 136); hordău (Avasvidéke. Magyar-román Szemle III, 30); – hordău 'hărdău, poloboc' (ȚIPLEA, i. m. 110). A DACR. II, 364–65 adathoz ld. még: hurdóiu (1788. MOLNAR, Sprachlehre, 63); buți și hărdaie (1800. IORGA, Anciens documents de droit roumain. Paris–Bucarest, 1930–31. I, 174): 2 hărdae vechi (1820. Râmnic. Arhivele Olteniei XI–1932. 76); Dak-a zburat hurdavili după kočiyi (Bihar m. Bull. Ling. IV–1936. 162); hîrdău (Várorja. Beszterce-Naszód m. Buletinul Institutului de Filo-

logie Romîna „Alexandru Philippide” IV–1937. 57), stb.

Ielentiș (< *jelentés*): ielentiș 'insinuare, anunțare, notificare' (BARBUL, i. m. 49).

Ilăstrău (< *élesztő*). Csak Turcrol ismeretes.

Iștalău (< *istálló*): iștalău 'grajd, coșar, poiată' (BARBUL, i. m. 49). – Ca mujd'eoru la ștalău (Mármaros m. ȚIPLEA i. m. 37).

Lacău (< *lakó*): (BARBUL i. m. 50); Gyula, Kétegyháza (s. gy.).

Leučuri (pl. t. < *lőcs*). Szatmár- és mármárosmegyei adataink nincsenek.

Lipid'eș (< *lepedő*): să scoate supt un lepedeu (Bikszád. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 190); apoi îi pune lepedeu (Avasfelsőfalu. BRĂILOIU, i. m. 75); Il pune pe lepedeu (Mózesfalu, uo. 62); – La lelia sub lepedeu (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 294:97); Și ți-ai face un lepedeu (Jód, u. o. 317:285); Pă rudă-î șî lip'i'deu (Krácsfalva. PAPA-HAGI i. m. 165).

Lăiștrom (< *lajstrom*). Csak Turcrol ismerjük.

Lupău (< *lopótök*). Egyéb adatok: Lopó 'cucurbita lagenaria' (BENKŐ Nomina vegetabilium-ából idézi E. POP: Țara Bârsei II, 234); lopău 'cucurbetă de tras fluide' (MOLDOVÁN, i. m. 814; CABA, i. m. 98); Lompău: 'siphonarius: lopó, szivárvány: der Heber, Weinheber' (Lex. Bud. 357); pe; ulița mândri-i tău | nu pot mé fără lompău (Szilágyegerbegy. Șezătoarea XIX, 175); lămpău (Székudvar. Arad m. s. gy.).

Szatmár- és mármárosmegyei adatokat nem ismerünk.

Mnirișig (< *nyereség*): mniřișig 'dobândă, cîștig' (BARBUL,

i. m. 50). – Egyéb adatok: miruşag 'Gewinnst' (1822. MOLNÁR, Wb. 60); Mirişugu 'dobîndă' (Lex. Bud. 394); mirişug 'nyereség' (MOLDOVÁN, i. m. 814); mñirîşug (AL-GEORGE, i. m. 34); mirîşig (HETCO, i. m. 48); mñirîşig (CABA, i. m. 99). Ld. még MÂNDRESCU, El. ung. 90.

Mármárosi adatokat nem ismerünk.

Ocâş (< *okos*): ochîş 'învăţat, deştept, isteţ, sfătos' (BARBUL, i. m. 51). – Egyéb adatok: Okosh. Prudens (An. Ban. 99); ocoş 'cuminte, înţelept' (Bánság. DENSUSIANU, i. m. 327); ocoş (Gyula, Kétegyháza. s. gy.); ocoş 'schlau' (Vaskóh. Bihar m. WEIGAND, Jahresb. IV–1897. 330); okošy^u (Bontesd. Bihar m. Bull. Ling. IV–1936. 162); ocâş (HETCO, i. m. 49); ocâş, uăcâş 'cuminte, deştept, ager' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna, 1890. 369); ocoş (MOLDOVÁN, i. m. 815); ocoş (Zsinna. Szeben m. D. ŞANDRU–F. BRINZEU. Printre ciobanii din Jina. Bucureşti, 1934. 28). A Lex. Bud. is szótározza: Ocoşu 'rationalis, rationabilis, ratione praeditus; prudens, sciolus, argutator' (459). Származéka: a se ocoşi: mai mult povestea şi se ocoşia decât muncea (S. ALBINI, O seară în Brustureni. ap. BREAZU. Povestitori ardeleni şi bănăţeni până la unire... Cluj. 1937. 108).

Mármárosi adatunk nincs.

Plăibas (< *plaibász*): plăibas 'creion' (BARBUL, i. m. 52). – Egyéb adatok: Plăibasu 'cerusá' (Lex. Bud. 510); ploibaz (HETCO, i. m. 49); ploibas (CABA, i. m. 99; AL-GEORGE, i. m. 34). Közvetlenül a németből: blevaıs (Bánság. BORCIA: Jahresb.

X, 179); pleivas 'Bleistift' (Gorj. Mehedinţi. WEIGAND, Jahresb. VII, 86); pliváis (Bánság déli része. Anuarul Arhivei de Folklor III, 153); plivas (Zsinna. Szeben m. ŞANDRU–BRINZEU, i. m. 102).

Mármárosi adatunk nincs.

Pocroţ (< *pokróc*): pocroţ 'straîu, ţol' (BARBUL, i. m. 52); – procuţ 'scoarţa pe pereţi' (Borsa. Mármaros m. MÁRTON, i. h. 146). Beszterce-Naszódban is a *procuţ* alakváltozat járja (AL-GEORGE, i. m. 34; Bull. Ling. VI–1938. 192), míg a Szilágyságban (CABA, i. m. 99) és a Berettyó mellékén a pocroţ (HETCO, i. m. 49).

Popt'iroş (< *papiros*): pop't'iroş 'hirtie' (BARBUL, i. m. 52); – Egyéb adatok: Pepiros. Papyrus (An. Ban. ld. DRĂGANU: Dacor. IV–1927. 156); pop't'iròş (Szilágyság. VAIDA: Tribuna 1890. 374); piporuş (Bihar m. ALEXICS, Magy. el. 89); piporuş (Gyula, Kétegyháza. s. gy.). Ld. még MÂNDRESCU, El. ung. 97. A magyarból magyarázandó pl. a kötélendi *popir* (Kolozs m. Şezătoarea XX, 36), míg a klopotivai *paper* lehet német eredetű is (GREGORIAN, i. m. 60).

Mármárosi adatot nem ismerünk.

Rablău (< *rabló*): rablău 'lotru, hoţ' (BARBUL, i. m. 52). – Egyéb adatok: rablău, 'fur, lotru, jăfuitor' (Szilágyság. VAIDA: Tribuna, 1890. 374; CABA, i. m. 100; HETCO, i. m. 49; Bihar m. ALEXICS, i. m. 92; MOLDOVÁN, i. m. 816).

Mármárosi adatunk nincs.

Rendău (< *rendőr*). Csak a turci gyűjtésből ismeretes.

Rîngoti (a se) (< *rângatni*). Csak a turci gyűjtésből ismerjük.

Rît (< *rét*): rît 'finaț, livadă, câmp' (BARBUL, i. m. 52); rît cu flori (Rákssa, MUȘLEA, i. h. 168); – rîturi cu flori bătrâne... Este-on rîtuț lângă vale (Bárdfalva. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II. 37); Câte floricele 'n rît (Batiza, uo. 180); Frundză verde-a rîtului (Máragyulafalva. PAPAHAĞI, i. m. 14); Iarba d'e la rîturele (Mikolapatak, uo. 38): Numa tătăižă 'n rît (Szaplonca, uo. 44); pă un rîtuț (Izaszacsal, uo. 112); Ard'e d'ealu, arde rîtu (Farkasrév. ȚIPLEA, i. m. 44).

További erdélyi és moldvai adatokra ld. ETI-Évk. 1942. 377.

Rudă (< *rud*): cu o rudă, o botă de orișice (Mózesfalu. Szatmár m. BRĂILOIU, i. m. 66); rud'e (Kismajtény. MÁRTON, i. h. 148); Când ie soarele de-o rudă (Komorzán. MUȘLEA, i. h. 228); – doî praporî, gata, cu rude cu tot (1836. Aknasugatağ. Mármaros m. BIRLEA, Ins. mar. 144); Unde-i vede ruda goală (Bárdfalva. BIRLEA, Cântece poporane II, 20); Facă-ș gard din rude nouă (Batiza, uo. 309 : 218); Am două rud'e d'e h'jer (Izaszacsal. PAPAHAĞI, i. m. 146); D'e-a prind'e doî cai la car (Farkasrév, uo. 22); rudă 'régi területmérték': s'aũ dat țintirimurile pă gazde sup număr. Zab Grigorie o rudă (1725. BIRLEA, Ins. mar. 45; Ruda constă din 12 sucuri, uo. 241. l. 1. j.).

Sabău (< *szabó*): sabău 'croitor (BARBUL, i. m. 52). – Că am haiŃe la sabău (Máragyulafalva. Mármaros m. PAPAHAĞI, i. m. 97); saboũ pl. saboi (ȚIPLEA, i. m. 116).

Șăinăli (a) (< *sajnálni*): șăinălESC 'compătinesc, îmi pare reũ' (BARBUL, i. m. 52); șainălesc (MOLDOVÁN, i. h. 8171; șeinălesc (HETCO, i. m. 50); șăinăli 'compătimi' (CABA, i. m. 100; uo.: șăinăleț' 'compătimire').

Șaroglă (< *saroglya*): șoroglă (BARBUL, i. m. 56). – Egyéb adatok: siregla 'clastrum portatorium' (BOBB, Dict. II, 572); șireglă 'clathri gestatorii: saroglya, sarogja, sereglje: das Schragel' (Lex. Bud. 645); și-reglă (MOLDOVÁN, i. m. 817; CABA, i. m. 101); șir'eglă 'partea dinapoi a căruței formată din două lemne împreunate prin speteze, prin care trec mici dreve de fier'" (GREGORIAN, i. m. 62); șeriglă 'partea dindărăt dela coșul căruții, încovoiată pentru a ținea puțin fân pentru cal' (COSTIN, Graiul bănățean, 192⁷); șiriglă (Szelistye. Szeben m. BANCIU: Transilvania, XLVI, 34).

Șogor (< *sógor*): șogor 'cumnat' (BARBUL, i. m. 53); – cu șogoru seu (1593. MIHÁLYI, i. m. 638); aũ frate, aũ șogor (XIX. sz. eleje. BIRLEA, Ins. mar. 76); Na-ți, șogore, nevasta (Bárdfalva. BIRLEA, Balade, colinde și bocete, I, 27); șogor, șogoriță 'cumnat, cumnată' (T. BUD. i. m. 82).

Tașcă (< *táska*): Și-o scris numele pe tașcă (Komorzán. Szatmár m. MUȘLEA, i. h. 184); tașca s-o golit (Avasfelsőfalu. (BARBUL, i. m. 54); – Din tașcă de păcurar... Din tașcuța cea bumbită (Bárdfalva, Mármaros m. BIRLEA, i. m. I, 43); Curvă fie tașca mea (Jód, uo. II, 207).

Țedulă (< *cédula*): țidulă' rețetă medicală' (Tökésbánya.

Szatmár m. MÁRTON, i. h. 127). – Egyéb adatok: *să-ńi faci țidula* '(„bilete de vite'. Királyhalma. Nagyöküllő m. Dacorom. V–1929. 140); *o vińit un... kălăuz... să dăm tsídul'il'e* ('vasuti jegy'. Bihar m. Bull. Ling. IV–1936. 159). Pintru bań nu căpăta ńis ũo țidulă (Várorja. Beszterce-Naszód m. G. ISTRATE: Buletinul Institutului de Filologie Romńă „Alexandru Philipide”. IV–1937. 89). Régebbi adatok: *ni-au slobozit... țădulă după obicei* (1777. Vrancea. A. SAVA, Documente putnene I, 107. Focșani, 1929); *tidulă ho-*

tarnică 'határleiró irat' (1780. Uo. 110); *țidulă* (1788. MOLNAR, Sprachlehre, 92, 385); *țădulă 'scheda, schedula'* (Lex. Bud. 108); *dându-să clisieruluĩ la fiește-care mort țidulă sub numărăușĩ* (1826. ST. STINGHE, Documente privitoare la trecutul Romńnilor din Șchei III, 73).

Žinor (< *zsinór*): *șinor 'gaetan'* (BARBUL, i. m. 53); – *Cu șinorul deslega-ti-om* (Poienile lui Ilieș. Mármaros m. BIRLEA, i. m. II, 362); *șinură 'șnur, găitan'* (T. BUD, i. m. 82). Szárma-zéka: *inșinurat 'cu găitan, cu șnur'* (uo. 36).

Említésre méltó, hogy az ugocsai ruménség nyelvében használatos magyar szavak jó része meg van a kárpátaljai ruszinoknál is, aminthogy a ruménségre gyakorolt magyar hatás, igen sok rokon vonást mutat a ruszinságra gyakorolttal. BONKÁLÓ SÁNDOR tartalmas dolgozatára támaszkodva⁹ az Ugocsában és a ruszinoknál egyaránt előforduló magyar eredetű szavakat a következőkben sorolhatjuk fel: *ad'iv 'ágyú'; alč, jalč, 'ács'; aldomaš* (a rumén köznyelvbe átment szavakat is felvesszük); *astáloš; baj; banuváty; bárná; betega 'beteg', bet'uh 'betegség'; birtok; bitanga; bizívno* (vö. *bizoas*); *bizuvaty; bokor; bosorkańa; bovt 'bolt, bót'; byrív 'bíró'; cimborá; čaluvaty; čyngytlovyk 'csengettyű'; čípka; daráb; duhán; engeduvaty; felelúvaty; findža; fiškalyš; fogadovo; gát'i; gázdá; hajtáš 'Treibjagd'; hamišnyj; hordív; huncut; hyr 'Ruf, Gerücht'; chosén 'haszon'; chotár 'határ': ýca 'eine halbe Masz, die Halbe'; jóvság; katuná; keltuvaty; kestemán 'keszkenő': kezeš; kin; kip 'kép' (rum. *chip*); kočija; kočiš; konta 'konty': koporšív; kóvdoš 'koldus'; levč 'lőcs'; lopív 'Weinheber': márha; mentuváty; mešter; meštergerenda; mešteršig; némeš; űalkoš, űalkyš 'Stutzer, der Fesche'; űeruvaty 'nyerni'; orjáš; pájtáš; pántlyk, pantlyka; pártá; pédig, pedyg; pípa; probaluváty; render, rendir; rakáš; rováš, raváš; rud, rudá; ryt 'rét'; sabív; sáláš; sáma; šovgor; tarkátyj; telek; temetív; to-pánka; varmedá, varmeža; vároš; žeb.*

⁹ Al. Bonkáló, *Die ungarländischen Ruthenen*: Ung. Jahrb. I–1921. 320–40

E szavak általában közvetlenül nyelvünkől kerültek a ruszinba, de vannak esetek amikor valószínűvé tehető, vagy pedig biztosan kimutatható a rumén közvetítés. Valószínűnek mondható pl. a *ňalkoš*, *ňalkiš* esetében, még pedig az *-oš*, *-yš* végződés miatt. A magy. *nyalka* ugyanis a ruménben sohasem fordul elő **ňalcă* alakban.¹⁰ Ez az alak, ha meg volna, akkor nőnemű *-a* végződésénél fogva nem volna alkalmas arra, hogy a büszke, fennhéjázó legény jelzője legyen. Más helyen foglalkoztunk azokkal az esetekkel, amikor a magyar szó etimológiai hangalakja valamilyen oknál fogva nem teszi lehetővé, hogy az átvett melléknév zökkenőmentesen, közvetlenül illeszkedjék bele a rumén mellénevek nemek szerint tagolt rendszerébe.¹¹ A ruménbe átkerült *-a*-végű magyar melléknévnek olyan hangalakot kell felvennie, amely hím- és nőnemű főnevekkel egyaránt szerepelhet. Így válik a magyar tiszta rumén *tistaš-tistašă* alakpárrá, a *barna* pedig *bărnaciu-bărnace* lesz a hím-, ill. nőnemben. Nem kell tehát a rumén *ňalcoș*, magyarázása céljából egy magyar *nyalkás* alakot feltételeznünk, amint ezt pl. ALEXICS és MOLDOVÁN teszik, mert az *-oš* végződés itt is azt a célt szolgálja, hogy a melléknévet hímneművé avassa, oly hímnemű alakúvá tegye, amelynek könnyedén képezhető a nő-nőnemű alakja is. Mivel pedig ez a folyamat a rumén nyelvben játszódott le, a ruszin *ňalkoš*, *ňalkyš* a rumén *ňalcoș*-nak, nem pedig közvetlenül a magyar *nyalka* szónak az. átvétele. Ugyanígy a ruménből került vissza a magyarba a Szalonta környékén feljegyzett *nyalkos*.¹²

Lényegében ugyanezt mondhatjuk a ruszin *tarkátyj* 'varius, varii coloris' (BONKÁLÓ, i. h. 338) melléknévről, amely igen valószínűen a rumén *tărcat* (nn. *tărcată*) átvétele s nem közvetlenül a magy. *tarka* mása. CIHAC és DRĂGANU hajlandók ugyan arra, hogy a rum. *tărcat* alakot egy nemlétező **a tărcă* ige igenévi származékának tartsák,¹³ valószínűbb azonban, hogy ezúttal is a különböző nemű alakok képzésére alkalmas hangalak szerkesztéséről

¹⁰ Az Erdélyben mindenféle előforduló *ňalcoș*-ra ld. Barbul, i. m. Bil. Hetco. i. m. 48; Bihar m. Șezătoarea XXV–1929. 130; Arad és Bihar m. Alexics, i. m. 86; Moldován, i. m. 815; *pě rînd i omú nălcoș 'cu încetul devii ceva; în urmă se vede ce se alege'* (Szilágyság. Vaida: Tribuna 1890. 369); Al-George, i. m. 34; Kétegyháza (Békés m. s. gy. stb.

¹¹ Ld. Bull. Ling. II-1934. 47–8.

¹² Közli: Szendrey ZS. Nyr. XLIV, 407.

¹³ Dict. d'ét. II, 531; Dacorom. V–1929. 338. A tárgyesetből való származtatást Drăganu nem tartja valószínűnek (vö. Dacorom. IV–1927. 754).

van szó s így inkább azt kell mondanunk, hogy ennek a célnak elérésére ebben az esetben az *-at* végű melléknevek (pl. *buzat*) és a hasonló végződésű melléknévi igenevek (pl. *încovoiat*) szolgáltak mintául. Más esetben az *-aciu* végződéshez folyamodtak (pl. *șărgaciu* 'sárga'), de a cél mindig a nemek szerinti egyeztetésre alkalmas hangalak volt. E magyarázat helyességéből önként következnek a ruszin *tarkátyj* rumén eredete, míg a *tarkástyj*, *tarkanystyj* 'ua.' hasonló célú ruszin belső fejlődési eredménye lesz. Rumén közvetítésre gondolhatunk a ruszin *tarčanyj* esetében is. A ruménben a szónak *tărceat*, *tărceată* változata is van¹⁴ s ennek *-č*-je aligha fejlődhetett a ruszinban. Bizonyos, hogy ebben az esetben inkább ruszin **tarčatyj* alakot várnánk s nincs kizárva, hogy ilyen hangalakú változat is létezik.

Ez a néhány kiragadott példa is eléggé mutatja, hogy a ruszin nyelvterület szomszédságában letelepedett ruménség a magyar hatásokat nemcsak elfogadta, hanem azokat továbbítani tudta a ruszinság felé. Elvben lehetségesnek kell tartanunk, hogy a ruszinság is közvetített magyar hatásokat a ruménség felé. E kérdések tisztázása későbbi kutatások feladata¹⁵ s ezeknek érdekességén mitsem változtat az a tény, hogy a két népre gyakorolt közvetlen magyar hatás sokkal jelentősebb volt, mint az, amelyet egymás között közvetíthettek. A ruménség által közvetített hatások a *ňalkoš* szó bizonyossága szerint nem okvetlen korlátozódtak a pásztorkodás területére, hiszen évszázadok óta magyar népi és nemesi életformákat is elsajátítottak mindkét nép fiai, de hogy a pásztorkodás és általában az állattartás szókészletében akadhatnak rumén közvetítésű magyar szavak, azt a *tarkátyj*, *tarčany* szavak sejtetik. A rumén *tărceată*, *tărceată* a tarkaszőrű bárány és

¹⁴ Pl. *tărceată* 'amestec de păr alb cu negru eșit din încrușișarea unui berbec cu o oae de păr diferit' (Muscel. M. Lungianu, Icoane din popor, 28); a nőnemű alakra ld.: *potcă tărceată* (Aranyosfő. Torda-Aranyos m. AAF. V–1939. 156. 174); *tărceată* 'oae tărceată' (Szelistye. Szeben m. Banciu: Transilvania XLVI, 56; a hn. *tărceată* nn. többese Șandra–Brînzeu szerint *tărceate* a szebenmegyei Zsinnán (i. m. 244). Ld. még *tarce* 'equus maculosus' (Lex. Bud. 697).

¹⁵ A ruménségre gyakorolt ruszin hatásról általánosságban tájékoztat H. Brüske, *Die russischen und polnischen Elemente des Rumänischen*: Jahresb. XVI–XIX, 1–69. További irodalmat közöl több vitatható nézet kíséretében Drăganu, *Români în veacurile IX–XIV*. București, 1933. 596–97; M. C. Ștefănescu, *Elementele rusești-rutene din limba românească și vechimea lor*. Iași, 1925; D. Scheludko, *Nordslavische Elemente im Rumänischen*; Balkan-Archiv I–1925. 152 kk.; Ștefănescu munkájáról P. Skok írt tartalmat ismertetőt: *Slavia* VI–1928. 758–66.

juh közkedvelt jelzője, de tehénnel és ökörral kapcsolatban is használják.

A magyar hatás általában a legerősebb mind a ruménségre, mind pedig a ruszinságra. T. PAPA H A G I közelebbi bizonyítás nélkül megkockáztatta ugyan azt az állítást, hogy a mármarosai ruménségre gyakorolt idegen hatások között a ruszin a legerősebb,¹⁶ DRĂG A N U azonban elismerésreméltó tárgyilagossággal helyreigazította tudós kartársának ezt a téves ítéletét.¹⁷ Nézetének érvényességét teljes egészében kiterjeszthetjük az ugócsai ruménségre is. A ruszin elemek száma feltűnően kevesebb, művelődéstörténeti hátterük is kevésbé tagolt, bár – különösen a multban – a ruszinsággal való együttélés és a rumén–ruszin két nyelvűség időnként és helyenként jelentékeny arányú lehetett.¹⁸ SCURTU szövegeiből feltűnően kevés ruszin eredetű rumén szót állíthatunk össze s míg pl. PAPA H A G I mármarosai gyűjtésében a ruszin hatás jóval észrevehetőbben nyilvánul meg, amazokból jóformán csak a következőket idézhetjük: *a cușăi* 'a gusta' (Cine o ști cușăi: Szárazpatak, 195; szatmármegyei adat: Îi dă de trii ori să cușeiască. Komorzán. MUȘLEA, i. h. 203) < rusz. *kúšaty* 'kosten, essen' (BERNEKER, SLETWB. 652); *hăt, heț* 'foarte, prea, departe' (Cînd a fost hăt la on loc: Nagygérce, 179; Să pot țipuri hăt mult: Bocskó, 196; Ști heț ti-oi arunca: uo. 252) < rusz. *het* (BRÜSKE i. h. 26, szerint csak Moldvában és Bukovinában használatos); *hîd* 'csunya, undok' (passim) < rusz. *hyd* 'undor' (BRÜSKE, uo.); *hodin* (SCURTU értelmezése szerint jelentése 'gros, bine făcot', de valószínűbben 'wert, würdig': O fost cocon hodin: Bocskó, 218) < rusz. *hóden* (BRÜSKE nem említi); *horoman* 'gyermekjáték, melyet leányok játszanak a templom körül' (fac horoman sau buturęle: Szárazpatak. 242) ~ rusz. *choróm* 'Korridor, Gang', *chorómy* 'Hausflur' (BERNEKER, i. h. 397); *izvaghîță* 'brânză pregătită ca să fie păstrată pentru iarnă' (azonos a PAPA H A G I által említett *izvarniță* 'zár' szóval; ruszin származtatására vö. DAcR. II, 934; DRĂG A N U: Dacorom. IV–1927. 1083); a bölcsődalokban ismétlődő gyermek-

¹⁶ „In primul rând trebuie relevată cea ruteană (ti. influența) care este și cea mai pronunțată” (i. h. LXXIII).

¹⁷ Dacorom. IV–1927. 1078. Ezt Drăganu természetesnek találja, mert a magyar befolyás: „a fost mai multilaterală: a intrat prin viața socială, agricolă, comercială, industrială, bisericească, militară, prin administrație, etc.” – Sajnálhatjuk, hogy Scurtu ezt az ismertetést nem olvasta el.

¹⁸ A batarcsi Iacob Ciote emlékszik még arra, hogy „Amestecat, grăieșu și rumișteșu și rusăște în Higă, Tarna-Mnică, Dumbrava, Hoarca și Mociră.” (Scurtu, i. h. 217).

altató *liu, liu, liu* DRĂGANU szerint a rusz. *luli-luli* (uo. 1085); a *măhăi* 'a face mișcări în toate părțile, a amenința' (și amîndoi o măhăit cu coasa: Nagygérce, 211)¹⁹ < rusz. *macháty* 'schwenken, schwingen' (BERNEKER, i. h. II, 4); *prańic* 'maiu, obiect de lemn cu care se bat rufele când se spală' (Cu limba cît on prańic: Nagygérce. 78; o femeie prańicîn în vale: Bocskó, 269; N'a scăpa néprańicat: Szárazpatak, 196) < rusz. *prajnik* 'mosósulyok' (BOKSAY-RÉVAY-BRASCSAJKÓ, Magyar-Ruszin Szótár, 320)²⁰; *a zoli* 'a spăla, a freca cu săpun' (Ș'ar *rezoli* cămeșă | Cît ce cît o ar zoli | Albă ca a me n'a hi: Batarcs, 188:54) < rusz. *zolyty* 'einlaugen, waschen' (BRÜSKE, i. h. 45 moldvai tájszónak mondja).

Valószínűnek tartható, hogy a mármárosi és ugozsai rumén-ség nyelvének alaposabb átkutatása csak megerősítené azt a sejtésünket, hogy az ugozsai nyelvjárás jóval kevesebb ruszin elemet szívott fel, mint a mármárosi. Ez pedig a településtörténet szempontjából megint csak arra mutatna, hogy az ugozsaiak általában dél felől érkeztek mai lakhelyeikre s hogy az általuk asszimilált ruszinság alig hagyott nyelvi nyomokat a vidék rumén népnyelvében. Ez a rumén népnyelv már az északabbra vándorlás előtt tele volt magyar elemekkel, ruszin elemekkel azonban csak akkor bővült, amikor a rumén települési hullám a ruszin nyelv- és települési terület közelébe érkezett.

Tamás Lajos

¹⁹ Mármárosban is előfordul: Da o scos dalbă sabgie | Ș'odată ș'o măhăit (Budfalva. Papahagi, i. m. 90).

²⁰ Mármárosban: Cu un prańicuț d'e brad... C'a dziče că-ı prańicată (Izaszacsal. Papahagi, i. m. 66).

Az idézett helynevek jegyzéke.

Az alábbiakban a magyarul idézett helynevek rumén megfelelőit állítjuk össze C. MARTINOVICI és N. ISTRATI Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite (Cluj, 1921) c. helynévtára alapján:

Aknasugatag – Ocna Șugatag (M)	Glód-Glod (M)
Alsóberegsgyőr – Bârsăul de jos (Szilágy m.)	Halmi – Halmeu (Szt)
Alsóvisó – Vișeu de jos (M)	Hernécs – Hârnicești (M)
Aranyosfő – Scărișoara (Torda- Aranyos m.)	Hobica-Urikány – Uricani Hobi- ceni (Hunyad m.)
Avasfelsőfalu – Negrești (Szt)	Hosszúfalu – Satulung (Brassó m.)
Avaslekence – Lechința (Szt)	Hotinka – Hoteni (M)
Avasújfalva – Certege (Szt)	
Avasvidéke – Țara Oașului	
	Izszacsal – Săcel (M)
Barcánfalva – Bârsana (M)	
Batarcs – Batarci (U)	Jód – Ieud (M)
Batiza – Botiza (M)	
Bárdfalva – Berbești (M)	Kányaháza – Călinești (Szt)
Bükszád – Bicsad (Szt)	Királyhalma – Crihalma (Nagy- küküllő m.)
Bocskó – Bocicău (U)	Kisgérce – Gherța mică (U).
Bomenyires – Bonț (Szolnok- Doboka m.)	Kismajtény – Moftinul mic (Szt)
Buntesd – Buntești (Bihar m.)	Kismindszent – Mesentea (Alsó- fehér m.)
Borsa – Borșa (M)	Klopotiva – Clopotiva (Hunyad m.)
Bréb – Breb (M)	Komlós – Comlăușa (U)
Budfalva – Budești (M)	Komorzán – Cămărzana (Szt)
Bujánháza – Boinești (Szt)	Krácsfalva – Crăcești (M).
	Kusaly – Coșeiu (Szilágy m.)
Desze – Desești (M)	
Facsád – Făget (Krassó- Szörény m.)	Laposhidegkut – Mocira (Szt)
Farkasrév – Vad (M)	Leordina – Leordina (M)
Fejérd – Feiurd(eni) (Kolozs m.)	
Felgyógy – Gecagiul de sus (Alsó- fehér m.)	Magyarfráta – Frata (Kolozs m.)
Felsőkálinfalva – Călinești (M)	Majdán – Maidan (Krassó- Szörény m.)
Felsőróna – Rona de sus (M)	Máragyulafalva – Giulești (M)
Felsőszelistye – Săliște (M)	Mikolapatak – Văleni (M)
Felsővisó – Vișeu de sus (M)	Mózesfalu – Moșișeni (Szt)

Nagyérce – Gherța mare (U)
Nagymadaras – Șoimul (Szt)
Nagysink – Cincul mare (Nagy-
küüllő m.)
Nagytarna – Tarna mare (U)
Nánfalva – Nănești (M)

Oroszkő – Repedea (M)

Petrova – Petrova (M)

Ráksa – Racșa (Szt)
Resinár – Rășinari (Szeben m.)
Rozália – Rozavlia (M)

Sajó – Șaieu (M)
Sárköz – Livada (Szt)
Somosfalva – Cornești (M)

Szamoslippó – Lipoveni (Szt)

Szamosmakód – Mocod (Beszterce-
Naszód m.)

Szaplonca – Săpânța (M)
Szárazpatak – Valea Sacă (U)
Szelistye – Săliște (Szeben m.)
Szerfalva – Sârbi (M)
Székudvar – Socodor (Arad m.)
Szilágyegerbég – Tămășești
(Szilágy m.)
Szurdok – Strâmtura (M)

Tartolc – Târșolț (Szt)
Tőkésbánya – Groși (Szt)
Turc – Turț (U)
Turvékonya – Tur (Szt)

Vaskóh – Vașcău (Bihar m.)
Vámfalu – Vama (Szt)
Várorja – Nepos (Vărrăea) (Besz-
terce-Naszód m.)

Zsinna – Jina (Szeben m.)